

ОСТАП ВИШНЯ, ЯК ФЕЙЛЕТОНИСТ

Ів. Капустянський

На святі 20-их роковин літературної діяльності В. Алешка в то-сті Вишня сказав, звертаючись до письменників: „коли б не було фей-летонів Ів. Підкови, то не було б і у вас читачів“. Думка загострена, але доля правди в ній є.

Фейлетон у сучасному часописові відіграє чи не найголовнішу роль. Його читає кожен майже, як і хроніку подій. Через це він і преподно-ситься читачеві в різноманітних виглядах: вражінь, віршів, дискусійних статтів, агіток. Нерідко це — публічний осуд окремих установ чи відпові-дальних робітників, з адресою, що дає змогу безпосередньо за ним викорінювати зловживання й т. п. Чим гостріший буває фейлетон, тим скоріше він досягає мети. Отже, імена таких фейлетоністів, як Соснов-ський, Кольцов, Зоріч — у „Правді“, К. Котко, — в „Комуністі“, О. Ви-шня — у „Вістях“ — у всіх на устах. Останній, особливо, популярний у нас. Справа в тому, що масовий читач, селянин чи, особливо, робітник, що досить далеко стояв од літератури, або й самої української мови — через часописний фейлетон, найприступніший до його розуміння твір, позбавлений сучасних стилістичних „ухищрених“, природньо зацікавлю-ється тою й другою. Фейлетон і тепер часто є природнім переходом од російської книжки до української.

Та він ще має й інше значіння. Беручи в дотепній формі злобу дня, соціально-побутові, політичні, мистецькі, то-що, теми, близькі серцю кожного, він виховує читача, знаходячи до нього найлегший шлях, за допомогою анекдотів, народніх прислів'їв, жартів, присолених цитат із документів. Сюжетовість для нього не обов'язкова, він малює тільки да-ний момент, шляхом діалогу, карикатури, гротеску, то-що. Це є кращий засіб боротися з життєвим воїючим болотом, чиновницьким ставленням до діла, різними хибами, забобонами.

По суті злий, часто сатиричний, сміх фейлетону ставить метою оз-доровляти суспільство, знищуючи мертвечину, і є сильніший, згущеніший, аніж у просто гумористичних творах, хоч би в тих же оповіданнях, де сміх крізь слози межує з співчуттям.

Коли брати фейлетони Остапа Вишні, в них особливо яскраво ви-являються ці риси. Він не показує наявно ідеал, але змальовані ним протилежні до нього образи з дійсности оздоблені глуфом, жартовливою насмішкою „іронією“, а то й отрутим сміхом сарказму, з певністю то-рують шлях до соціалістичної мрії, що лише зрідка виявляється ліричним відступом.

У подібному творі беруться найгірші переважно явища, згушуються перебільшено, до карикатури, фарби, і цим посилюється вражіння. Бе-реться висока мета, порівнюючи з якою висміюються окремі явища й особи.

О. Вишня часто підсміюється лише, без бажання образити чи осу-дити. Звідси улюблені ним „усмішки“, гуморески, широко-побутові фейле-тони, нерідко на сільські теми („Головполітосвіта на селі“, „Жнива“, „Ярмарок“), пародії, діялоги, що набирають часто побутово-художнього значіння.

Нижче слід поставити його „Реп'яшки“, що вийшли навіть окремою книжкою (вид. „Черв. Шлях“, 1924 р., Бібл. сел., № 30,42с.). Це пере-важно відповіді на листи, скарги, розмови й часописні інформації, що потребують на себе швидкого відгуку. Одірвані від фактичної основи, вони або гублять своє значіння, поскільки беруть переважно поодинокі явища, або перетворюються на узагальнений сучасний анекдот, смішну пригоду.

По більшості ж його твори залишаються просто газетними фейлетонами, зі значною кількістю дотепів, що мають сатиричну мету, і переважають гумор. Останній у Вишні, носить найчастіше характер селянський. Це може бути цікавим лише до певної міри, будучи пристосованим до смаку низового читача й часто не задовольняючи освіченого, що звик до витончених літературних засобів світових гумористів. Іноді відчувається, що той чи інший реп'ях з'являється відповіддю на певну потребу, пишеться на замовлення, без щирого бажання посміятися, — звідси штучність, натягнутість, брак колючок, кисла міна, як висловився у рецензії С. Гаєвський („Ж. й Р.“, 1926 р., № 6). Це свідчить за те, що час уже нашим гумористам, у тому числі й Вишні, безперечно талановитішому серед інших, взятися поглибляти свою практичну підготовку, хоч би читаючи досконалі зразки, що ними так багате античне й сучасне світове письменство. Пізнати цю літературу, зразки пародії, що часто на думку формальної школи, бували кроком поступу в письменстві, висміюючи попередні переконання й твори, засоби гротеску, очуднення явищ, їхнього роздвоєння („Нос“) зміною тла й ін., улюбленого Достоевським чи Гоголем, Вольтером, Свіфтом, — чергове завдання українських гумористів.

О. Вишня (в натурі)

Хоч наші фейлетоністи іноді беруться за ці засоби, але вони більше, за винятком хіба К. Котка, пишуть селянським нутром. Звичайно, й так можна давати речі високої художньо-фейлетонової вартості, але легко при повторенні впасти в надуманість, ставити певну мету, що її занадто видно й читачеві, при слабій розробці теми, при затертих уже випадках і старій, усім відомій, моралі, що мало смішить читача навіть своєю іронічною протилежністю й гірше хрону ще з читанок йому приїлася.

Вишня не сатирик більше все ж, а гуморист переважно, звідси побутові малюнки, як напр., „Літературні усмішки“ (ДВУ 1924, 25с., і 1927, також альм. „ПЛУГ“, кн. I), „Лицем до села“ (ДВУ, 1927, 29с.) „Вишневі усмішки сільські“ (1925, „Книгосп.“, 55 с.) і т. п.

У них він лаконічний і прекрасно побутовий у селянській чи плужанській дійсності. Тут трапляються чудові порівняння, що на них так багата народня мова, яскраві аналогії, образні протиставлення - антитези, то - що. Ці оздобы надають їм часто художньої вартості. І власне ці твори найсоковитіші в Остапа Вишні першої доби. Вони дали йому ім'я. Потім такими фейлетонами, як „Геть сором“, „Жилкооп“ — для тих, хто любить посмакувати скоромного, слава його лише поширювалася, хоч тут за Фрейдом („Остроумие и его отношение к бессознательному“) ми маємо не дотеп, а гру на еротичному смакові кожної людини.

Особливо часто, іноді навіть до нудного, Вишня користується т. зв. психологічною антитезою. Те чи інше явище він не одкидає, а ніби обстоює його, але обстоює такими фактами, чи порадами (напр., п'яному голові комнезаму стріляти в бовдур баби Килини, чи селянам обирати на голову неодмінно доброго самогонщика), що кожному ясно, що слід робити як раз навпаки, чи думати протилежне. Доводи, як викоренити сілкорів, як ушанувати божу могутність, як вилікуватися від вагітності бабиною силою („Гінекологія“), це все фейлетони написані засобом того самого порядку. Даємо приклад такої гри на безглузді.

„Паризької зелени ще не косили? Пора-пора вже. А то перестигне. Трієрами косите, чи просто сапачкою? Добре й биками арде-нами працювати, але їх треба здорово загнуздувати, бо можуть поносити й побити машину... А кінв—худоба плохенька. Ярмо надів і гей“ і т. ін. („Історія після „Історії однієї історії“).

Цей засіб він часто доповнює виразними, а то й красивими описами природи, хоч і сторонніми ніби та часто пародійними, але такими, що більше підкреслюють явище, про яке йде мова.

Так, напр., журналіст, що на нього в вагоні (по дорозі на дачу) по-сідали тяжкі баби-молочниці, не забуває про красу полів: „А за вікном жита красувалися, пшениці наливалися, голубіло волошками по житах зозулило лагідно по лісах...

А за вікном сріблом у сонячних батогах жайворонило...“ („Подорожні вражіння“, 7с., див „Вишневі усмішки-сільські“, вид. „Книгосп.“, 1925).

Як приклад пародійного опису природи, наведемо ще такий: „Благословилося на світ. Виткнуло заспаний писок сонце, стьобнуло по луках промінням, по степах, по садках, по левадах...“ („Лицем до села“, 102с., ДВУ, 1927).

Іноді гуморист вживає специфічних жаргонових висловів, що мають викликати комічний ефект:

„Ох, і харрашо ж на селі!

Отут тобі вишня під вікном, а поруч осика, а під осикою жито, а за житом гарбузи, а за гарбузами картопля, а за картоплею нужник...

Усе вкупі, все росте, все буяє, все шелестить і все пахне...

Ох, і харрашо ж на селі!“

Так починається фейлетон „Ось воно—село оте!“ (Там же 11с.).

Оце „харрашо“ зустрічаємо у Вишні дуже часто, більше ніж слід.

В його описах природи, в першому й другому, додано пародійні натяки на стиль сучасних письменників, з їхніми новотворами, а в третьому—гру на контрастах антитетичних і каламбурі, що заснований на грі слів, різних значінням і подібних звучанням. („пахне“) Каламбуром, Вишня користується й для передачі зовнішньої невідповідності, напр., урочистим описом комічної дії чи вчинку, що починається й закінчується тим самим відправним пунктом, як маємо в останньому прикладі. („Ох і харрашо ж на селі!“).

Цікавого засобу гри на йменнях уживає Остап Вишня в „Ділах небесних“. Вона носить теж каламбурний характер, що настроює на певний почуттєвий лад і підкреслює одноманітність біблійних імен і звучальну подібність та нахил давати скрізь родословну. Коли архангел Михайло прилетів до Калініна, щоб „миропомазати“, й грюкнув кулаком по столу з пересердя, останній до нього звернувся тремтячим голосом:—Товаришу отроча! Ананіє-Азаріє-Місаїле, Ревекко-Ісаковичу-Аврамовичу-Малахіївичу-Ісаїє Лікуєвичу й т. д. і т. д.! змилосердствуйтеся, не будемо! („Діли небесні, „Книгосп.“, 1923, 40с.).

Цього способу каламбурної гри на йменнях любив уживати Гоголь і багато інших гумористів, хоч і не в такій пересоленості.

Іноді Вишня звертається до каламбурних засобів, що вони досить заїзджені ще давніми гумористами, буди засновані на плутанині між російською і українською мовами, або й просто звуковій подібності слів. Коли Петровський запитує ангола:

— Кваліфікований? Якого цеху?

Той відповідає:

— Я не цеху. Лікі ми ангельстії...

— Лико дерете?..

— Ні, каже. — Я миропомазати... З миром я...
— А я, — каже, хіба з боєм?... І я з миром. („Діли неб.", 5с.).
Вживає Вишня комічних порівнянь, що своєю перебільшеною пере-
садністю, т. з. гіперболізмом, вражають кожного:

— Іч! „Барина“ повезли!

— „Барин“ у кучі... Кабанюга годований... Куча на горбі, як баня на церкві, а він „барин“ розляглися й нервово хрюкають“... („Ярма-
рок“ 103с., зб. „Лицем до села“, ДВУ, 1927).

Цікаві бувають своєю своєрідністю й епітети Вишні, що вражають побутовим змістом:

— Квасу! холодного, душистого, солодкого! Квасу! (тамо ж, 107).
Воли у нього: „І полові, і рябі, і гніді, і сірі, і чорні, і мишасті, і лисі, і круто-
рогі, і безрогі“ (тамо ж, 109с.). Тут не тільки епітети, а й прийом пере-
ліку, повторення, що він зустрічається й у іншому притаманно-народньому
вигляді, напр.; „Просто собі в землі кілок, біля кілка корова, біля ко-
рови хвіст, біля хвоста теля“ (тамо ж, 110с.), де повторюється останнє
слово речення.

Іноді він уживає занадто розтягнутих діалогів. От один, що ніби
характеризує народні сварки. Це діалог з комічними лайками двох дядь-
ків, що зачепилися на ярмарку:

— Держи цоб! Цоб держи!

— Цоб! Цоб! Та цоб же! Вовки б тебе були не з'їли!

— Держи цоб! Цоб держи!

— Трр!

— За ярмо зачепилося...

— Чорти тебе на чужі ярма пруть! Бачиш, що стою!

— А ти хіба сам у ярмарку? („Лицем до села“). — Останню фразу,
з маленькими змінами повторено далі 12 разів.

Улюблений у Вишні засіб — вживати жаргонових висловів: „Жисть
чи жола я“ („Вишн. усм. кооп.", „Плуж.", 1927. 59с.), „Вот видите,
братіє, как вони, ізверги, віру христову підривають“ („Лицем до се-
ла“, ДВУ, 1927, 95с.), „Красная виграйоть, чорная програ-
йоть“ (тамо ж, 108с.) і т. д.

Жартовливі лайки в нього теж часто трапляються: „сукин син“,
„стерво анахтемське“ і т. п.

Матеріалізація образу також характерна для Вишні: ангол прохає
у ВУЦВІК'у: „так дозвольте хоч благодати пустити“. А секретар:

— На вулиці пустиш... Тут і так душно.“ („Діли небесні“).

У фейлетонах Вишні нерідко можна зустріти заїзжені вже засоби,
й через це те, що спочатку смішило, тепер не діє на читача. З перших
рядків останній уже бачить, до чого йдеться. Можливо що міське життя,
брак звязку з селом за останнього часу в автора являється тепер виною
блідости, малої скупчености гумористичних моментів, напівофіційної ви-
мушеної короткості вислову та занадто швидкого розвитку дії.

Коли раніше його російський жаргон, зіпсута мова сільського на-
чальства, чи шкетів-безпритульних смішили, то тепер, повторюючися,
вони не дають сподіваного враження.

Так само з смішними прізвищами й назвами: „Село Пузате, Кін-
дратові Тоненькому“ („Кому веселе“, 1925, 6с.) „С. Задригайлівка“, „стре-
билівка“, (зам. потребилівка), „цар Передериматню хіор“, „Кирпаті (зам. Кар-
патські) гори“ „Чухраїнці“ „Сніго-льодо-трест“ і т. д. Це буває іноді
вдало, але не можна й тут „до безчущия“, як трапляється з багатьма
нашими гумористами.

Взагалі, елементи новини, певних несподіванок для читача слід
завжди добавляти. Вишню іноді вивозять каламбури: напр., „вродило: не

яблука — самі „дулі“ („Як гусениця у дядька Кіндрата штани з'їла“), — тут мова, звичайно, йде не про груші. Так само частенько він грає на образних та народніх висловах: „черва від святої води заворушилась, та як чесонула... Так то їла листя, а то вже гіллячки трощить“. Певна двозначна недоговореність теж часто смішить, хоч уже з соромицьким присмаком: „А Петро вчора казав, щоб я собі „оце“ чим-небудь прип'яла, а то крізь кохту повискакують“ (тамо ж).

Нерідко він і просто агітує, але й тут трохи оздоблює побутовими рисами, що більш-менш закрашують твір. Скажімо, вихваляючи свиню й користь від неї, подає малюнок, як її колють перед святками:

„А перед різдвом уже всім посемейством на „підсвинку“ сидите, „давите“, смалите, скребете й чините...“

Жінка біга, мов менинниця, Васько кричить:

— Тату, мені хвоста!

Киличка репетує:

— Мені вуха!

Кум пляшкою з-по-за тину помахує:

— З ковбасами, Кіндрато-вичу!

А ви прямо мов голова „Сільської Ради“: ні підходу до вас, а ні приступу“ („Про свині, про поросята“).

Нерідко він пародіює офіційну мову. Для прикладу нагадаємо початок постанови ховрашків: „Загальні збори ховрашів українських, обміркувавши з усіх боків про становище, висловлюють щиру подяку Наркомземові за дбайливе до себе відношення... Гесенську муху, золотогузку, бояришницю та братів своїх польових мишей просимо приєднатися до нашої резолюції“ („Про життя ховрашине радісне“).

Цікаві у нього бувають пародії на божественні речі. Пригадаймо його літургію, де піп з діяконом виголошують нову ектенію, вливаючи в старі форми новий зміст:

„За махортрести, тютюнтрести, кожтрести й інші трести, за мило-сало-сода синдикат, і за жирокістку Господеві помолимося.

(Господи помилуй).

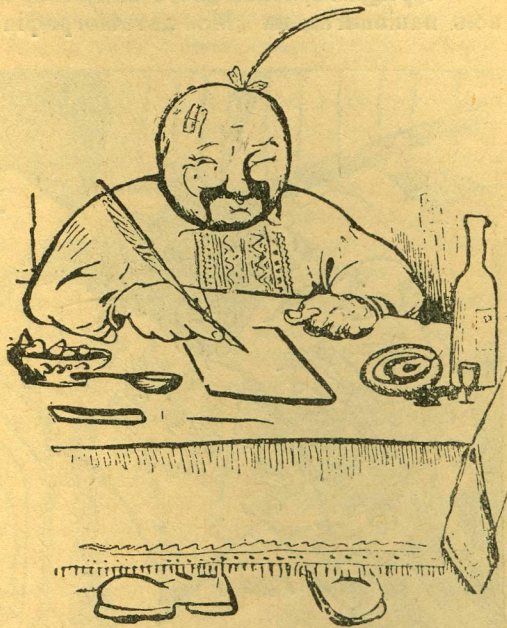
Ножиці, боротьбу з самогоном, скорочення штатів, податки, біржу праці, фінвідділ, УГНІ — Христові Богові оддамо.

(Тобі Господи) і т. д. („Нате й мій глек на капусту, щоб і я була Химка“ („Кому веселе“. ДВУ, 1925, 14с.).

Автор часто з дотепною метою використовує народні прислів'я, в даному разі офі назви.

Як приклад пародії на біблійну тему, можна навести ще місце з „Діл небесних“, де в надземний світ переноситься сучасно-побутові відношення: „Сидів завучразпредом божої на небі канцелярії і усміхався, зотягався самодоволено ладаном (на небі тютюну не палять).

Анголята в очко грали.

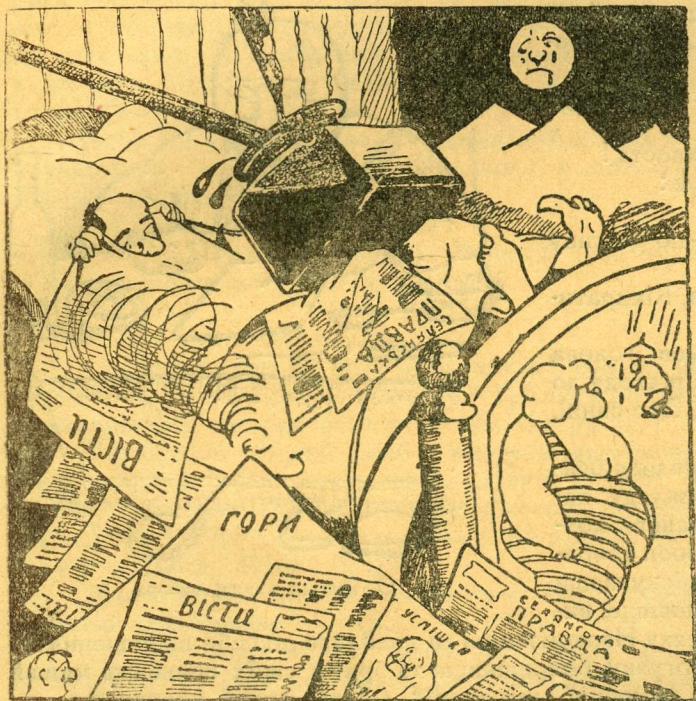

О. Вишня в уяві читача

Чути було, як міроносиці на річці білизну прали, та „Ой, не ходи, Грицю“, тоненько виводили“... („Заплуталась божа справа“, „Діли неб.“, Книгосп., 1923, 25с.).

Від спрощеного примітивізму спасають Вишню трохи й літературні пародії. (див. „Вишневі усмішки літературні“). Починав він із них ще перші, непевно-кволі кроки своєї літроботи, давши, напр., у першому числі „Черв. Шляху“, 1923 р. літературні шаржі на Гр. Косинку, М. Хвильового, Г. Коцюбу, де він перебільшує до неправдоподібного в смішний бік манеру кожного писати.

Кращим зразком цього виду творчости, є видана 1927 року Книгоспілкою напіввигадана „Моя автобіографія“ (31с.), цього року нею ж переви-

О. Вишня на відпочинкові

дана рос. мовою в пер. О. Бліца. Вона подає життєву канву письменника, але є разом і уїдливою, доповненою влучними ілюстраціями художника, пародією на подібний же твір В. Поліщука, з якого, певне, й пішла мода на літературні життєписи (А. Головка, В. Алешка й ін.) і передмови до творів, як от вступна новела до І тому творів. М. Хвильового, передмова до зб. „Проблема хліба“ В. Підмогильного.

До таких засобів Остап Вишня звертається досить часто. Але вони, хоч спочатку й вра-

жали, особливо в талановитих речах, тепер приїдаються. Елементи новини, певних несподіванок для читача слід завжди добавляти, а для цього вже потрібна деяка обізнаність з теорією, поданою хоч би у зб. стат. „Фейлетон“ (1927, „Academia“, 93 с.), в працях Мандельштама, Слоніmsького, Б. Ейхенбаума, В. Виноградова, нім. і фр. мовою — Вальсера, Бергсона, Фрейда, Ліпса, Гебеля й т. д. Діамант найяскравіший стає після шліхтовки, так і дана природою здібність до гумору й дотепів потребує збагачення й школи, літературної й теоретичної (в ширшій мірі це стосується і взагалі літераторів). Скажімо, гуморист папуас, що своїх сородичів, може, заморює сміхом, нам буде не цікавий, бо йому бракує культури. Звичайно, коли нема природних даних, і теорія мало допоможе.

Може, слід би вже також було Вишні перейти до сюжетових речей, як це зробили В. Шишков, П. Романов, М. Зощенко й інші його російські собрати. Правда, тоді він перестане бути фейлетоністом, але це був природний шлях М. Горького, Л. Андрєєва. Спостережливість його могла б дати для цього досить матеріялу, що його лише треба б спланувати,

звільнившись, хоч би частково, від щоденної часописної праці, куди можна вже притягати, щоб і їх вишколити, досить численних учнів Вишні, що часто скінують по провінційних містах. Тоді Остапове нутро, його вміння іноді зглибока брати речі, знайде для себе більше простору. Сюжетові твори, досягаючи тієї ж сатиричної мети, живуть довший час. Пора вже від усмішок переходити до дійсного сміху. Тим паче, що фейлетон побутовий дається Вишні далеко краще, аніж суто-політичний, що переважно користується перебільшеннями чи гіперболами в описі даного акту або політичної особи, й дається більше, напр., Іоні Вочревісущому.

Доки що трудно встановляти генезу гумору О. Вишні, сказати звідки він пішов. База у нього, звичайно, народня, але впливи Ів. Котляревського й котляревщини, Ів Нечуя - Левицького з його сварливими бабами, Гр. Квітки - Основ'яненка з „Салд. патретом“, „Підбрехачем“, Б. Грінченка з оп. „Сам собі пан“ і ін., Ол. Стороженка, В. Винниченка, з оп. „Записна книжка“, „Уривки з спогадів“, нарешті — Раєвського, Лучицького з „торбою реготу“ над мужиком, у нього можна відчувати. Він тільки за них простіший, актуальніший, можливо через те, що його попередникам не доводилося в такій мірі віддаватися пресі, стихійній вимозі масового читача. Останній полюбає, коли над ним влучно й з цілевою установкою посміюються, хай то будуть вияви бюрократизму, сільської розбещеності чи теми мистецькі, театральні неадаптованості, й похвалять, зберігаючи міну гумориста, хоч це Вишні власне не дається: з таких приводів, як ювілей, смерть — для його пера зиску мало (порів. його „Мистецькі силуети“ в КІП'ї, 1928 р.) — це сухий напівофіційний перелік біогр. фактів.

Не можна не зазначити, що Вишня пробував писати й оповідання („Хоми Петровича сон“, „Казка різдвяна про дядька Панаса, про ножиці та про гудзика“), але вони мало оброблені й непомірно шаржовані.

Тематика Вишні досить широка. Сільське господарство, вчительство, сельбуду, кооперація з усіма їхніми болячками („А ну, хлопці, не піддайся“ ДВУ, 1925) антирелігійні теми („Діли небесні“, „Книгосп.“ 1925), з висміюванням у сучасних тонах архангелів і Саваофа, кримський побут і спостереження („Вишневі усмішки кримські“, ДВУ, 1925, с. 144), що є спробами на більші полотна з малюнками південної природи й татарського побуту, легенд і історії які можуть служити за провідника, хоч іноді й застарілого. Не можна не згадати й його „Усмішок театральних“ (про балет Дункан і ін.). Опис і сміх він часто вміло поєднує, перемагаючи зло й хиби, майже не сміючися для того тільки, щоб пореготатися як це бувало, напр., у П. Раєвського („Мертве тіло“). Малюнки кримської природи, іноді напівритувані, але оздоблені живим сміхом, що розбиває враження традиційного опису, — все це може бути цікаве. До того ж О. Вишня вміє користуватися багатством мовним. „Мовою він володіє так, — писав якось Юр. Магонь („КІП“, 1925, № 2 і „Н. Кн“, № 4 — 6), — що нею, може, не володіє ні один письменник на Україні“. До цього спричинилося селянське походження письменника і вказівки А. Кримського, М. Левицького.

Взагалі серед критиків і читачів Вишня користується поспіхом, навіть у своїх гротесках, де очуднено біблійні теми, переміщено в звичайні площини, тло, як у тв. „Заплуталась божа справа“, чи „Діли небесні“, або в бувальщині — „Що може циркуляр наробити“. Навіть його переклади „Сільсько-господарської пропаганди“ М. Твена („Книгосп.“, X, 1923), чи „Любовних напоїв“ О. Генрі (те ж вид., с. 48) користувалися увагою читача й покупця — а на них Остап Вишня ще тільки гострив перо майбутнього гумориста, що пізніше „Голосномовцем“ і подібними темами запроваджуватиме дотепно в маси здобутки культури, чи „Вишневими усмішками кооперативними“ („Плужанин“, 1927, 96 с.) торуватиме

стежку жартуючи, до комунізму, а „Чухраїнцями“ (вид. „Плужанина“, 1928, 10.000, 30 с.) висміюватиме негативні українські національні риси.

Він знайшов шлях і до серця того читача, що в установах, на численних курсах вивчає мову („Українізуємось“, вид. „Плуж.“ 1927), де висміяв урядовські іспити, установи з новою службовою мовою, додавши, правда, ще й згадку про колишнє в інтермедійному уривкові з п'єси „Вій“. Тут він одноманітний також, але бойове гасло спричинилося, певне, вже до третього видання книжки. Од неї й подібних цей читач безпосередньо й легко переходить на твори красеного письменства.

Загалом Остапові Вишні серед українських і рос. дореволюційних гумористів найбільше пощастило, хоч і як невдячна роля присяжного гумориста. На сьогодні маємо біля 60 його українських книжок, в тому числі, „Усмішки“ (вид. ДВУ, 1928, 268 с.) і „Вибр. твори“ (вид. Книгосп., зі вст. ст. Ом. Буца, 128 с., 1928) I — III т.т., і з півдесятка російських у виданні „Бегемота“, „Смехача“, „Мысли“, „Книгосп.“ то-що. Цікаво прослідкувати, як поступово він росте в масовій книзі. Коли 1923 р. за матер. Укр. Книж. Палати, загальний тираж його творів був лише 20.000, а 1924 р. пройшов без нічого, то наступний рік, 1925, дає порівнюючи колосальну цифру — 175.000 прим. Але, певне, цей тираж не швидко пішов, бо рік 1926 дає всього лише 25.000. Очевидячки, що популярність часописна збільшила до нього інтерес вид-в і читача, але вони на якийсь час майже удовольнилися. Та українізація й з'явлення нового кадру читача-службовця знову спричиняється до збільшення тиражу: 1927 р. на Україні він дає 105.000 і в Росії 65.000 прим. рос.-ою мовою, за шість міс. 1928 р. — біля 150.000. Разом маємо 550.000. Слава його перекинулася вже й за межі України. Остання сама собою має інтерес, фейлетони ж дають найлегшу змогу пізнати її, а разом і незлібно посміятися з „хахлів“. Не даремне Ю. Якович у „Похвальному слові О. Вишні“ („ЛНМ“, 1924 р., ч. 49) писав, підкреслюючи значіння гумориста: „О. Вишня — найсучасніший із сучасників. Він зафіксує життя щоденне. Його фейлетони — повна історія, історія літератури й етнографія післяреволюційної Радянської України“. Хоч і з ваганням, але погоджуємося з цією перебільшеною оцінкою.

Нагадаймо ще й іншу теж цікаву думку. „... Він у нас єдиний: різнобарвний, блискучий, уїдливи́й гуморист; він ще довгі роки пануватиме над сміхом читача української радянської газети“ (Рец. Й. і П. у Ч 5, „Черв. Шл.“, 1925 р., 212).

Бажаємо цьому пророкуванню здійснитися, але хотілося б, щоб О. Вишня лишився не тільки посередником між читачем і літературою, а й сам став письменником. Дані для цього є, а шлях життя у нього, нізроку, ще перед ним (народ. він 1889 р. в х. Чечві біля м. Груні, на Зінківщині). Й тепер Вишня став уже напівлегендарною людиною серед українських селян, що закидають його сотнями листів. Вони нерідко вважають його за найпершого захисника, посередника між ними й „ВУВИК'ом“ чи Петровським, де він ніби — своя людина. В численних розповідженнях про нього легендах він уявляється — то колишнім дідичем, що з горя почав писати „чудасії“, то денщиком, то євреєм, що чесно вибився в люди, то червоним атаманом, під яким служив і Котовський, то просто митцем на всі руки, що його близько до кешені не підпускай. Коли він попадає до „Аршави“ й починає там на головній улиці писати „плани“ з наших „товстопузих“, Скоропадського й Петлюри, то за ним женуться всі „городові-міліціонери“ й сам Пілсудський на мотоциклі, але парень встигає перебігти кордон, і через це тільки у нас не трапилося народнього „устанія“ на його захист. Вишня на очах стає об'єктом народньої творчості, як колись Петро Перший у російських народніх піснях. Це був би

цікавий матеріал етнографічно - мовний, коли б його записувати системово. Деякі записи од різних селян Дніпропетровщини й Полтавщини, подав до „Плугу“ Федь Петлиця. Ми наводимо на зразок один із них під назвою — „Чого Вишня пише?“, записаний в с. Перещепині на Дніпропетровщині, від селянина Кривенка, 1926 р.

„Ото - ж і кажете: де Остап Вишня бере хвелітони? Поневолі треба доставать коли хочеться жити. Як? А так: він же служив у Петлюри, а потом його й піймав Буденний у нас під Перещепиною, та тоді й каже йому: „як хочеш, парубче, жити на світі, так їдь у Харків та пиши хвелітони смішні в усі газети проти панів, Петлюри і Англії. А не хочеш, зараз тобі тут і капут“. Він тоді приїхав у Харків і давай писати, а тоді вже як задружив з Петровським і знав що його вже не розстріляють, він тоді заявив Вуцикові: „як що хочете щоб у вас були фелітони, то платить по сто руб. за кожний“. Вуцик тоді й каже: „ну його к чорту, коли він так дорого хоче, ми й сами будемо без його випускати „Радянське село“. А писатиме Нечай. „Узяли, одібрали у його ту машину, що він на їй з Антошою Ко випускав „Селянську правду“, тай давай печатати тоді „Радянське село“. Випустили одну, випустили й другу „Радянське село“ прислали на село, аж ніхто й даром не хоче, а не то щоб випускувати. Бо там ні Вишні немає, ні Антоші Ко. Потім баче Вуцик, що діло..... давай просить, щоб Остап уп'ять прийшов писати хвелітони. А він тоді й каже: „як будете платити по сто п'ятдесят крб. за хвелітон, тоді буду писати“. О! Ото так сказав Вишня. Ну що ж Вуцик баче, що село не чита газет. Давай платити і по сто п'ятдесят карбованців. Ну вже ж він тоді як і торорохнув хвелітонидло про те як один дядько сказав: „якби оце дві газети „Селянську правду“ та „Радянське село“ звели до купи, тоді б я читав“. І після того як пішло, як пішло більшать „Радянське село“ бо стали всі почитувати Вишню, а Антоша Ко почав випускати журнал про районних служасіх. О! От того він і пише.

Маєте своєрідну народню психологію творчості, а також оцінку значіння фейлетону в часописові, що таки справді на всі 100% зачитується¹⁾.

За популярність Вишні свідчать і численні виклики його на місця і в установи на читку творів.

Такі факти є знову оцінкою корисної діяльності Павла Михайловича Губенка - Вишні, тим коштовнішою, що вони не відгонять фразою.

Але ця слава разом і вадить письменникові, перешкоджаючи йому самозаглибитися, щоб віддатися серйозній літературній роботі.

¹⁾ Оскільки про Вишню ходять найрізноманітніші чутки, що до походження й біографії — вважаємо за потрібне подати деякі біографічні відомості:

Батько Павла Михайловича Губенка (дійсне ім'я О. Вишні) служив у економії поміщика фон - Рота за прикажчика. Сина він не залишив без науки. П. М. пройшов міністерську школу, скінчив у повітовому місті Зінькові міську двохкласову школу а потім поїхав до Києва в військово - фельдшерську школу на „казьонний кошт“ що її закінчив 1907 року. Після цього він працює на залізниці й у армії фельдшером. Це йому дало масу життєво - побутових спостережень, що з них потім, як із багатой скарбниці, витягував він перлини народного гумору й дотепів для своїх фейлетонів. Допитливий розумом, він не цурався книжки й самотужки підготувався до екстернату, щоб мати свідоцтво за гімназію. Це дало йому право 1917 року вступити до Київського Університету. Правда, закінчити курс йому не пощастило — революція втягнула його в громадську роботу, засідання, збори, комітети, і т. д., а гумористичні здібності швидко зробили його бажаним співробітником українських журналів і газет. Почав він писати року 1919 в Кам'янці Подільському. Він був, переїхавши до Харкова 1920 - го року, за секретаря редакції „Селянської правди“ 1921 - го року при редактові С. Пилипенкові, багато спричинившись фейлетонами до популярності часопису цього серед селян. Тоді ж працював спочатку перекладачем, а потім близьким співробітником „Вістей ВУЦВКУ“ при редакторі В. Блакитному. З 1927 - го року він править за редактора „Червоного перцю“. найдовговічнішого, як показало життя, й чи не найкращого гумористично сатиричного журналу.

ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ ІВ. МАНЖУРИ

І. Айзеншток

(До 35 - річчя смерті)

Після Шевченка Манжура — найкращий поет України.

Акад. М. Ф. Сумцов

Ів. Манжура — одна з найбільш призабутих, а разом з тим і найбільш інтересних постатей в історії української поезії.

Мик. Зеров

I

В обсягу історії літератури, зокрема літератури української, звичайний читач має багато неправдивих уявлень, невірних понять, яких він зрікається лише дуже поволі. Одним із таких неправдивих уявлень є хоча б, вельми поширене уявлення з українських вісімдесятиків. Розгорнувши популярну свого часу „Історію українського письменства“ Сергія Єфремова, читач дізнається, що в той час „наперекір занадто тяжким обставинам того подвійного гніту, потай провадиться неустанна робота коло надбання матеріалу на самі основи українського руху, а разом і формування громадських сил та національно-політичного світогляду“. Для С. Єфремова вісімдесяті роки — це Грінченко, Зінківський, Маркевич, Кобринська, Ковалів, Бордуляк, Ор. Левицький, Самійленко, Грабовський та ін. „Небагато встояло тоді активних працівників коло українства, — кінчить він характеристику цієї доби, — але хто встояв то була вже випробувана сила: тісним гуртком вони високо держали свій стяг і невір'я не чуло в їхніх голосах, — навпаки, надія раз-у-раз пробивається серед сумних відгуків темної сучасності. І заковане в залізні обручі письменство працею тих людей незабаром переросте призначену йому мірку, і вона все роздаватиметься потроху, аж поки прийде пора їй зовсім тріснути“.

Нині трудно, однак, погодитися з цією характеристикою що відбувається, або навпаки інспірує досить поширену думку звичайного читача. Історик літератури, — для якого його наука — не послідовний розвій якої-небудь ідеї, але певний соціально-історичний процес, — відзначить у ній, поряд з епохами живого розвитку й піднесення також періоди регресу; одним із останніх є в українській літературі, безперечно, вісімдесяті роки. За них ще Драгоманов висловився, що це був час, який „безспорно будучий історик російсько-українського громадського життя відмітить, як добу застою і навіть регресу. В цю добу основні загально-людські думки, культурно й соціально-політичні, в російсько-українській громаді затемнилися, просвіта понизилась, на перший план вилізли думки формально-національні, а до того часто з ретроградною барвою“¹⁾.

Заява Драгоманова цінна для нас не тільки як відгук ученого, але й як голос сучасника. Відділені від доби, що нас цікавить, кількома десятиліттями, ми ладні узагальнювати окремі факти в міцний ланцюг, в суцільну картину. Далекість об'єкта розгляду спричиняє своєрідну аберацію, якої зразок ми могли бачити в характеристиці акад. Сергія Єфремова: своє читальницьке враження від літератури 80-х років дав він замість дійсної характеристики тої доби. І в світлі фактів 80 роки стануть перед нами інші, не зовсім подібні на звичайне читальницьке уявлення про них, ближчі до наведеної характеристики Драгоманова.

¹⁾ „Народ“. 1893, ч. 22, ст. 274.

Справді, услід за національним піднесенням середини 70 років настала доба страшної реакції. Указ 1876 року фактично зліквідував усі невеликі досягнення минулих літ, звів на нівець роботу попередніх поколінь. Будівлю української культури доводилося починати наново, борючись при тім з масою цілком несподіваних перешкод, яких рясно понаставляв уряд. Літературна продукція підупала так, що доводилося іноді серйозно ставити питання, чи існує ще українська література.

Українська література вісімдесятих років нагадувала російські університети тогочасні: як в останніх „не було студентства, але були студенти, окремі відвідачі університету“, так само і в нас, властиво, не існувало літератури, хоч і були окремі письменники, окремі гуртки, що працювали відокремлено, кустарно, почасти без жодного зв'язку поміж собою. З досить численної плеяди письменників, яких ми знаємо під ім'ям „вісімдесятників“, більшу частину зовсім не знали сучасники на Україні (Франко, Кобринська, Ковалів, Бордуляк, Грабовський), а друковані виступи другої, меншої, частини тонули серед книжок і брошур всіляких Грабин, Хуторничек, Бораковських, Онопрієнок-Шовкових, що надавали українській літературі того безвідрадного колориту, який доводив до розпачу багатьох українців і українофілів і давав стільки злої втіхи таємним і явним ворогам українського руху. Можна зрозуміти після цього і бажання одних якось стиснутися, сховатися, бодай ціною тяжких утрат, і намагання других звузити український національний рух до рамок, дозволених від російського уряду. Багато разів цитовано вже вислів Житецького: „Це лихо треба переспати“; нещодавно видані спомини Є. Чикаленка подають цікаві додаткові дані з ліквідаторських настроїв харківської громади 80-х років. Один із громадян, М. Лободовський, „раз-у-раз доводив, що нам, Українцям, треба бути лояльними до уряду, щоб не заборонили нам зовсім української літератури, щоб Москалі не знищили нас до краю“; а інший громадянин, відомий адвокат і історик А. Шиманов „розвивав ту думку, що німці не потерплять дальшого зміцнення Росії і колись зорганізують коаліцію проти неї і розіб'ють цю величезну державу на її природні складові частини: Фінляндію, Прибалтику, Польщу, Україну і т. д. А до того часу нам треба сидіти смирно, тихо і, в межах дозволеного, працювати над тим, щоб народ не зденационалізувався до краю“¹⁾.

II.

Таке було тло, що на ньому прийшла літературно-поетична діяльність Івана Манжури. Почавшись року 1885, скінчившись фактично 1890—1891 (останніх років життя—помер в травні 1893 р.—Манжура дуже мало писав і друкувався),—діяльність його цілком укладається в рямці вісімдесятих років і в значній мірі пояснюється ними. А в тім, коріння творчості Манжури треба шукати значно раніше сказати б офіційної дати початку його поетичної діяльності. Ми дуже зле знаємо (щоб не сказати більше) життя поетове до початку 80-х років, ми зовсім не знаємо причин, що порушили його, вигнаного з Ветеринарного Інституту юнака, „піти в народ“, віддатися роботі етнографа і фольклориста. Тільки численні аналогії наводять на правдоподібну гадку, що Манжура був захоплений народницькими ідеями 70-х років і своє захоплення переводив у життя в дуже рішучій формі. Практичним наслідком його народницьких захоплень були численні записи, етнографічні й фольклорні, якими він охоче ділився із збирачами й дослідниками. В передмові до „Малорусских народных преданий и рассказов“ М. Драгоманова (Київ, 1876), відзначено, що від

¹⁾ Євген Чикаленко. Спогади (1861—1907). Частина I. Львів, 1925, ст. 104.

Манжури було одержано матеріалів „особенно много и почти все превосходного качества“, примітки до окремих записів показують, яку велику територію він обслідував уже тоді — Катеринославську й Харківську губернії майже суспіль.

Манжура жив на Катеринославщині по поміщиках, „втирав кутки в чужих хатах“, пильно збирав фольклорні матеріали, якийсь час досить акуратно містив в місцевих газетах статті й нариси на етнографічні теми. Нарешті, року 1885 з'являються його перші спроби самостійної творчості, — переробки двох народніх казок, призначених для народу ж. Посилаючи дві свої книжечки на розгляд О. О. Потебні, Манжура прохав його „высказать о них свое суждение, собственно мнение об их языке — насколько он народен, или насколько делан“; до цього поет додає: „темы их всецело взяты из народных уст и только, так сказать, многоглаголиво пересказаны“ (недатований лист, мабуть, кінця 1885 — початку 1886 року).

Ця орієнтація на певного читача, читача з народу, дуже характерна для перших художніх творів Манжури. Про ті ж свої брошурки („Як чорт шматочок хліба одслужував“ і „Лиха година“) він писав проф. М. Сумцову: „Наблюдая за чтением народом различных метеликов я заметил, что симпатичные рассказы, напр. Мордовцева „Дзвонар“ і „Салдатка“, а также оповідання Марка Вовчка и другие подобные наводят на настоящий народ при чтении чуть не сон. А между тем рассказы Стороженка и Квитки одушевляют слушателей, заставляют смеяться и увлекаться. Потому, как-бы ни была хороша и гуманна тема, но скоро лишь она взята из прозы жизни — она не представляет для мужика никакого интереса и не оправдывает своего назначения, т. к. он пропускает ее решительно мимо ушей“¹⁾. Кілька цінних доповнень до цього *profession de foi* ми знайдемо в листі Манжурі до другого кореспондента — Потебні. Посилаючи йому поему „Іван Голик“ (досі невидану), що становить оригінальний звід низки казкових сюжетів, Манжура знову зазначає, що поему призначено для читачів-селян. „Не знаю, — пише він, — как вам приглянется „Голик“; „сам же я его ставлю несколько выше лубочных рифмованных сказок Никольского рынка, а за невыдержку стиха (нет строгого чередования семи и восьмисложных стихов, писано как бог на душу положил) немного ниже Конька-Горбунка, но за неимением ничего лучшего в подобном роде — хорош будет и мой „Голик“. Тривиальностей в „Голике“ особенных, кажется, нет, а если он и показывается местами грубоват, то в той среде, для которой он имелся к виду — для народа и среднего класса, такая грубоватость вполне законна и прилична, хотя нам, имеющим якобы больше развитое понятие о приличии, он и может показаться грубым“²⁾.

Свою недовгу поетичну діяльність відбув Манжура відокремлено, без зв'язку з сучасною українською літературою (якщо не брати до уваги короткого й випадкового співробітництва в деяких галицьких журналах на початку 90-х р. р.). Вона — його діяльність — якимось випадком випадає з українських літературних традицій. В однім листі до Потебні він повідомляє, що ще в повітовій школі, поряд „Конька-Горбунка“ „заучивали мы и переписывали точно так же „Энеиду“ Котляревского и она, по моему мнению, своими простыми, хотя и грубыми картинами и юмором забросила в некоторых из нас первые семена любви к малорусской литературе“³⁾.

¹⁾ Н. Ф. Сумцов. Из украинской старины. Харьков, 1905, ст. 117.

²⁾ Михайло Мочульський. На спомин Івана Манжури — Літ.—Наук. Вістник, 1907, № 4, ст. 33 — 34.

³⁾ Літ.—Наук. Вістник. 1907, № 3, ст. 34.

III.

Історики письменства і критики, пишучи про Манжуру, характеризують його, як поета переважно соціального, поета, що не тільки не має клаптика своєї власної землі, а не має й притулку на цій грішній землі, цілком душею боліє за цю землю, за село, турбується про врожай, малює до боли скорботні картини посухи, злиденного життя хлібороба через них, як дитина радіє, коли проллється літній добрий дощ, бо то благодать для всього народу, бо то радість, яка в його творах жива, як і у селян. З страхом, жахом описує грядові хмари, „що заходять хрещеним на лихо“, і весь прикутий до цієї влади землі і неба“¹⁾. На-

ЗАСІДАННЯ ПЛЕНУМУ ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО КОМІТЕТУ НА МОГИЛІ Т. ШЕВЧЕНКА

Голова Укрнауки т. Озерський по дорозі на могилу говорить промову з пристані

ведена цитата дає доволі справедливе уявлення про тематику чималого циклу поезії Манжури, що проходить через цілу його поетичну роботу,

Цей характер власної творчості ясно відчував і сам поет; недурно він у програмовій поезії („До Музи“) звертається до своєї музи:

Мане тебе на убогую ниву,
Піт де трудівницький лється,
Де чоловік за годину щасливу
Тяжко з неволею б'ється.
Мане туди, де неправда керує,
Пісня віта невесела,
Де непросвітна темнота царює,—
В наші убогі села.

А в іншій поезії („До Дніпра“), прощаючись із „старим Дніпром“, бажаючи йому „уздріти знову дні щасливі“, він підкреслює:

¹⁾ Укр. Хата, 1909, № 7, ст. 319.

Я не співав про те, у чому ти кохавсь,
Про давнєє синів твоїх братерство й волю,
Ні, я співав теперешню гірку їх долю,
І кращої для них від бога сподівався.

Останні два рядка є, властиво, квінт-есенція, згущення основної думки чималої частини поетичної спадщини Манжури. Весь чималий „селянський цикл“ його об'єднується ніби в одну велику поему,—про радощі й болю селянські. Дуже характерний той факт, що Манжура як-раз і задумував цілу „дидактичну поему“, присвячену „роботам і дням“ селянина; до роботи коло цієї поеми його дуже заохочував і Потебня.

Радість та горе селянина,—це протиставлення незмінно стоїть перед поетом, спускаючись до окремих творів: на ній побудовано багато поезій (пор. прим., „Дума“, „На пасіці“, „На добрій ниві“). Згадка про горе, про нещастя, біду неодмінно є навіть у найсвітліших картинах і цієї згадки поет ніби не може позбутися. З якоюсь особливою любов'ю створює він цілу галерею нещасних і самотніх,—тут і „старець“, і бурлак, і босяк, і „старий музикант“, і кобзар — ціла галерея творчих відображень власного постового „я“. Бо й сам Манжура „поневірявся“ „цілий вік старцем по чужих кутках“, і сам Манжура.

...шинкареві збіжжя все
прогайнував на те, на се:
На горілочку, мед - вино...

І хіба не про себе писав він у „Босяцький пісні“:

Чого мені журитися
Того хіба ката,
Що я вік свій потираю
вугли в чужих хатах!
Занудила самотина,—
Піду до шинкарки,
Тай засяду у порогах
З десятої чарки.

І хіба не свою смерть передбачав поет, коли писав „Бурлакову могилу“:

Не кадили, не світили
І дяки тоді не піли,
Як в неділеньку раненько
Поховали бурлаченьки
Край зеленого байраку
Товариша небораку.

Ряд поезій про самотніх і знедолених переводить нашу увагу до особистої лірики, що становить другий великий цикл в творчості Манжури. Тематика цього циклу теж дуже нескладна і сказати б, дуже типова для того часу — 80-х років; властиво, вся вона — нарікання на долю, на життя, пережите по чужих людях, позбавлене більш-менш яскравих відчужень щастя.

Сумно в хаті... Одинокі моє серденько тримить,
Самотина невиразна його каменем гнітить,
Побивається, жаліється похиле воно —
Чом, як людям, йому з неба щастя-долі не дано.
Побивається, сумує, що із малих воно літ
Не зазнав, бідолашне, що то ласка та привіт.
Що ні ради, ні поради ні відкіль йому нема.
І що молодість весела минулася дарма...
Не нажито безталанним до сідкої бороли
Ні товариша, ні слави, крім щоденної біди.
Та що божий день — безслізний сум у вічі зазира,
За тобою, — де не підеш, — він слідує як мара.

(„Сум“)

Окремі мотиви цієї поезії повторює Манжура часто, міняючи на різні способи. То одягає він свою тугу рядом вельми поширених в народній творчості образів

„Не хрещатим барвіночком,
Не запашним василечком,
Життя наше процвіло;
Лихе, горе та бідонька,
Мов гірка та лабідонька,
Його змалку проросло і т. д.“

то просто жалкує, що

Небагато щось їх,
Днів щасливих отих
На своєму віку я зазнаю

(„По весні“).

Визнання свого спадкового „гріха“ (Манжура був спадковим алкоголіком) („Нема сили, нема волі, нема і не буде. Бо ще змалку повиїли все чужії люди“) чергуються зі споминами про рідкі щасливі хвилини:

Згадаю я довгії зимнії ночі,
І сміх твій веселий, і ясні очі,
І серце замерле немов ожива

(„Минуле“)

Однак основним пнем особистої лірики Манжури, пнем, від якого відходять усі його поезії, є гірка свідомість своєї самотності, своєї „рокованості“ і того, що він зробив і дав далеко менш, ніж міг.

Нарешті, третю чималу групу поезій Манжури становлять „переспіви“,—явні й скриті наслідування різних поетів; але про них мова буде окремо.

V

Манжура не знав захоплення українською старовиною: кажучи про той час, коли „Україна своїм господарством розкішно жила“, він добре усвідомив, що

...її господарство
В безодні кешені гетьманів текло,
А темне її, хоч і жваве лицарство
Користи народній душі не дало

(„Де - кому“)

А слава старої України—

...То захистом волі прикрита
Хижацька грабіжка, пожежа війни,
Сльозами та кров'ю вона перелита...

Манжура дуже гостро відчуває любов до „занедбаного“ рідного краю („Я син твій, нене - Україно, Народу парость я твого...“); однак Україну він любить не історичну з її історичною славою.

Старе минулося, життя увіллалося в нові форми, відповідні до нових соціально - побутових умов.

В сучасній Україні—

Вже не загуляють шаблі - яничарки,
Не ревнуть гармати, щирі їх товарки,
Не устелять степу в живо мов снопами,
Рідними й чужими мертвими тілами,
Бо тепер царює серп, коса, мантачка!

Так само і „молодий козак“

...тепер вже молоденький
Коня не сідає,
А цупині постели він
На ноги взуває.
Замість списа — бере косу,
За шаблю мантачку,
За керою ж одягає
Свитину бурлацьку.

І замість „питати“ в дівчини дороги в Крим або на Дон, він

питає в молоді
Німецької хати,
Щоб то стати, заробити
Собі хоч на лати

Мені здається, що наведені приклади досить ясно показують на соціальний характер поезії Манжури, досить доказово характеризують його, як поета дійсно соціального головним чином. Нелюбов до минулого України ніби зближує його з Кулішем, якого погляди на козащину досить відомі. Однак від Куліша Манжуру відрізняє самий підхід до минулого: Куліш одкидав найменш позитивне значіння козацтва, бо воно довело Україну до крайнього занепаду культурного; Манжура ж показував на те, що в „славному минулому“ України існувала така сама соціальна нерівність, як і тепер, що безнастанні війни панів-гетьманів на свою користь руйнували господарство й життя того самого народу, якого сином він себе відчував. І сучасним козаколюбам він казав:

Все то вже минулось, нічого шкодіти,
Кожному бо віку лічать його діти.

VI

Вище я вказував на „переспіви“, — як на третю чимау групу поезій Манжуриних. „Переспіви“ ці (з Некрасова, Ієромина Лорма, Ф. Коппа, Роберта Прутца, Я. Полянського, Г. Гейне та ін.) зроблено з російських текстів і вони характеризують Манжуру головню як уважного читача сучасних російських журналів.

Саме для російської журналістики вісімдесятих років характерна поява маси „наслідувань“ ріжним поетам. Наслідування ці, заступивши переклади й витіснивши іноді оригінальні поезії, ніби відповідали понурій і душній реакції: задавалося, в поетів не стало своїх власних слів, своїх думок, своїх тем, — їм потрібні були чужі твори, щоб стимулювати творчість, щоб можна було переробити їх по своєму, — згідно з вимогами часу, відповідно до особистих настроїв. Оцю манеру, оцей засіб і за своїх Манжура.

Яким чином ішла в таких випадках творча робота поета покаже такий приклад. В „Вестнике Европы“ (1880, № 9, ст. 351) була надрукована поезія В. Лихачова.

Из Иеронима Лорма

Как нежит сердце нам цветка благоуханье
А яркий блеск звезды так чужд нам и далек...
Но лето минуло — и гибнет наш цветок,
Звезды и незбылемо холодное сиянье.
И в нашем сердце так: все счастье иногда
От стуж и непогод житейских увядает,
Но вечный след его незбылемый сияет
Душе измученной — как яркая звезда.

Манжура опрацював цього вірша на такий „Переспів“:

Зіронька ясна темненької ночі
Чужа і холодна нам завжди здається,
Квітки ж радіють в степу наші очі
І серце, мов рідне, до неї сміється.
Літо минулось і квітки немає,
А зіронька тихо зорить, як і влітку.
Щире так щастя рівнесьенько сяє,
Зрадливе ж і пишне минає, як квітка.

Як видно, Манжура дуже уточнив образний зміст поезії, звівши її до паралелізму двох образів — „зіронька - квітка“, — тільки назначеному в Лихачова; самому матеріялові надано іншого ритмічного оформлення, — замість шостистопного ямба в Лихачова Манжура уживає чергування чотиристопного дактиля в непаристих рядах з чотиристопним амфібрахієм — паристих. Так само переробив він вірш Я. Полонського: „Я свечи загасил...“ (див. „На зразок з Я. Полонського“). „Оголення“ („обнажение“) цього способу можна бачити в поезії „Переспів“, що починається словами: „Божевільним мене обзивають за те“. В рукопису поет додав до цієї поезії таку увагу: „Это собственно не перевод, а довольно далекое подражание, а так как здесь видна горделивая мысль, то и пусть будет будто перевод“.

Але в Манжури є й справжні переклади, прим., „З Гейне“, і „Благовіщення. (З Некрасова)“; про останній поет писав до Потебні: „я..., воспою... Благовещение, как день выставки пчел, для которого я думаю перевести некрасовскую „Притчу о пчелах“¹⁾. Що до перекладу з Гейне, то він зроблений мабуть з російського тексту і, оскільки можна судити, дуже близько. З російської ж мови, як видко, перекладений і „Рейнеке - Лис“ Гете, досі не виданий, хоч і відомий з двох рукописів.

Скільки можна зміркувати з листів Манжури, Потебня заохочував його до перекладів і навіть радив перекласти гоголівського „Вія“ якимось „німецьким способом“ (м. б. з максимальною точністю). Принаймні, в одному листі Манжура пише: „На счет перевода „Вія“ и др. — я попробую и за один уже принялся. Перевод идет ничего себе, трудны только лирические отступления и описание природы, вообще все „цивилизованное“ как-то не дается. Не понимаю я также, что значит перевести немецким способом: вольно - ли с выпусками лишних слов, вследствие малорусского лаконизма, или как иначе“ (Лист 14 березня 1886 р.).

„Переспіви“ Манжури дають привід сказати докладніше, про те, як відбилася російська поезія в творчості нашого поета. Коли слідів української традиції в поезіях Манжури не вдається виявити (напр., мені не вдалося вияснити нитки, що зв'язують Манжуру з його безпосереднім попередником — Шевченком: може, цих ниток і не було зовсім), то російські впливи часто маємо, сказати б, в оголеному виді. Таке оголення впливу, оголення суто читачівського захоплення Некрасовим можна бачити в поезії „Нечесна“, — варіації теми, даної в „Убогой и нарядной“. Манжура так само передає історію „гріха“ дівчини, але переносить її в умови селянського життя. З Некрасовим зближує „Нечесну“ й розмір її, і деякі текстуальні (напр.: „А до себе ніхто не покличе, не спитає: а чим ти жива?“) і найбільше останні чотирі рядки, звернені до „пишних“ і „ситих“:

Замовчіте ж ви, пишнії ситі,
Гордовитії, власні землі,
Бо есть божая правда на світі, —
Та розсуде і вас і її!

¹⁾ Лист з 14 Березня 1889 р.

Окремі ремінісценції з Некрасова подибуються в поезіях Манжури досить часто (пор., напр., „Іде весна одрадісна, Зелений шум встає...“ і ін.). Некрасов був, либонь, одним із найлюбіших його поетів.

Може в Некрасова взяв Манжура й несподівану на перший погляд куплетну манеру в поезії „Лісничий“, що має, крім того, оригінальне композиційне членування. Поезія складається з 12 куплетів по чотири вірші: при тім кожен третій куплет (ц. т. куплети 3, 6, 9, 12) кінчається майже тотожними рядками: „Ну, і влетить на кабачки“ (ст. 3), „Не то влетить на кабачки“ (ст. 6) і т. д. — ніби рефреном, що розбиває цілу поезію — оповідь лісничого — на чотири епізоди.

Я не навожу тут ряду інших зіставлень (напр. з Надсоном), почасти тому, що не хотів би збільшувати розміру статті, а почасти й через

ПОДОРОЖ ПИСЬМЕННИКІВ НА МОГИЛУ ШЕВЧЕНКА

У Києві. В музеєві. Праворуч — професор Ернст — керівник музею

те, що вважаю наведені вказівки за достатні для потвердження моєї думки — що Манжура, як поет утворився й виховався більше на сучасній російській літературі, зокрема на сучасній журнальній поезії. Такі вірші його як „Лелії“, як деякі ліричні вірші — „NN“ („сам не знаю чого“), „Минуле“, „Чого здається“ і ін. найбільше переконують у тім.

VII

Щоб повно схарактеризувати Манжуру як поета, треба зупинитися на одній особливості його стилю, — свідомому заведенню в поезію провінціалізмів, всіляких місцевих виразів Катеринославщини й Харківщини. Цю особливість одзначили свого часу критики, що писали про „Степові думи та співи“, — перший збірник поезій Манжури (1889). Напр., Горленко писав: „Прекрасне знання автором мови не втримує його одначе від

уживання чудних, ніби вигаданих слів. Такі слова: тьмянуватий (темно-ватий), насущник (насушний хлеб), труоник (труженник), подзорить (подглядеть), що подибуються в нього ¹⁾ А критик „Зорі“ просто закидав поетові незнання української мови. Здається, і Потебня дорікав йому за надмірне уживання провінціалізмів; принаймні, у відписному листі Манжура писав: „Вы ставите мне в укор провинциализмы, но здесь была с моей стороны некоторая цель; именно, услыша новое слово, я заносил его в рассказ, чтоб оно не затерялось, для всеобщего сведения“ (Лист 17 березня, 1886 р.). Цей лист припадає на самий початок поетичної роботи Манжури; згодом він уживав провінціалізмів чим-раз рідше, але й у пізніших його віршах подибуються слова й вислови, що потребують спеціального пояснення; пор. „колодій — большой нож с колодочкой“, „ізряхатись — согласиться, сговориться“, „навдаку — навряд“ і т. д. В цім змаганні збагатити українську літературну мову провінціалізмами знову проявився в Манжурі вісімдесятник-українець, хоч повторюю, трудно в даний момент з'ясувати, чи знав він ближче, ті суперечки про мову, що точилися між „народниками“ й „западниками“ ²⁾ і про які коротко згадаю в цій статті.

Так само характерним засобом творчості Манжури є впровадження в поезію рясного етнографічного матеріалу. Вище вже згадано мимохідь про поеми його „Трьомсин Багатир“ і „Іван Голик“, цілком виткані з поширених казкових сюжетів; в поемах цих використаний матеріал подано вже в художньо-обробленій формі. Окремі поезії іноді насичені етнографічними подробицями й деталями, даними, сказати б, в сировому вигляді. По своєму мав рацію згаданий вже В. Горленко, коли писав, що „в Манжурі є строфи ніби перекладені з якого-небудь звіту земської управи або доповіді статистичного бюро, напр. в п'єсі „Град“ або в вірші „На степу і у хаті“ В п'єсі „Бджоли“, що відзначається агрономічним діловим характером, в кількох куплетах описується шкода, яку чинить бджолам пташка „золота щурка“ ³⁾. Рясота сирового етнографічного матеріалу примушала поета подавати до своїх поезій (напр., посилаючи їх на перегляд Потебні) дуже докладні іноді коментарії.

¹⁾ Киевск. Стар. 1889, № 9, ст. 789.

²⁾ Терміни належать мені, взяті ad hoc і, так би мовити, в умовному значінні І. А.

³⁾ Киевск. Стар. 1889, № 9, ст. 789.

БІБЛІОГРАФІЯ

П. Голота. Будні. ДВУ. 1928 р.

Ця невеличка, охайно видана, книжка є вже третьою по черзі книжкою поезій поета Голоти — отже читач в праві сподіватись од автора якогось дальшого кроку, підсумків творчих досягнень за немалий вже час письменницької праці. Чи ж є ця книжка кроком уперед, чи має вона в собі щось нове й одмінне на нашому вбогому, поки що, поетичному полі?

Книжка складається з поеми „Будні“ — ніби програмового твору автора, „Пісні“, про сільську комуну, формально мало одмінної од „Буднів“ і кількох ліричних віршів. Сюжет „Буднів“ — історія сільської дівчини, заміжжя її за багатим дідом, комсомол і врешті шлях до міста з ідилічним малюнком заводського життя. Сюжет в достатній мірі затяганий — і єдиним виправданням авторові могло б стати тільки те нове, що він зміг додати до старої його трактовки. Як бачимо, автор нічого нового дати не спромігся. Поему написано т.—зв. „частушкою“, але авторові поетичної сили не вистачило, щоб підняти частушку до рівня літератури, — хорейчні ж строфи, розкидані в поемі, досить блідні, з затяганими, штучними образами й зворотами. До цього ще треба додати надзвичайну неохайність мови, вбогість на епігети, безсилість перед римою, силу всяких недоречностей, нічим не виправданих. Прикладів шукать не треба, вони б'ють з кожної сторінки. Ось портрет молодії:

Очі зараз на кохання бризнуть, (?)
сонні очі плавали в воді.

далі безпорадне порівняння:

Хтось кружечків з неба два нарізав
і в лице уставив молодій.

Не краще й з „Піснею про сільську комуну“. Загалом, це річі, яким більше б личило бути десь у стінній газеті, а ніж видаватись окремою книжкою. Безнадійною примітивністю віс од кожного рядка. Видно, що автор свідомо орієнтується на примітивного, малограмотного читача, але він поміляєтьс: самий невибагливий читач швидше вибере для себе безпретензійну й дотепну народню „частушку“, ніж водянисті строфи Голотиних поем. Трохи краще

з ліричними речами збірки — хоч тут і зустрічаємо вірша „Шляхами тернистими“ що його авторові забажалося назвати баладою. З цілого довгого вірша, читач тільки й дізнається, що мета авторова всяко грається з ним, то сідає на коня, то тоне (двічі) цигарковим димом і автор бачить в тернах тільки „голівоньку коханої мети“. Кращі, бо щиріші, вірші „Дві дороги“, „Мене мати родила“, але книжки вони ні трохи не рятують.

В. М.

Дмитро Фальківський: „На пожаріщі“. Поезії, збірка друга. ДВУ, 1928. Київ, стор. 80, ц. 90 коп.

Наша критика вчасно почала бити тривогу („Критика“ № 3), що, мовляв, поезія наших молодих поетів загрузла в пересічності, присохла на обережних та ухвалених трафаретах і своїм сірим тоном починає заливати й гаушили паростки дійсно свіжого, молодого.

Серед таких поетів усталеного трафарету, поетів ліричного епігонізму визначне місце займає й Дмитро Фальківський, що прозвучав був модними кількома віршами, а далі засох на тертому кліше, нагадуючи трошки своєю долею — долю В. Сосюри.

Ми з певною неприємністю мусимо сказати правду в вічі, але для мистецьких шукань нашого молодняка, для застереження інших од легкості наслідувань, повинні сказати, що коли хочете почитати в поезії щось оригінальне, то не читайте, будь ласка, „На пожаріщі“ Фальківського.

Бо це поет, який виробив собі трафарет печали й ходулі розпачу і гуляє з ним по нашій літературній сучасності, вводячи в оману інших. Але це ж не плоть і кров творчості, а фальш, шаблон, на яких лірик не має права виїждати. Засудили ж читачі фальшиву революційну барабанщину, засудять і розпачливу фальш та трафаретний одчай.

„Ах, любить! — та пізно... Осінь без
любови
Вороними ківми мчить у далечінь...
Що було не буде... Що пройшло не
зловиш,
Як ніколи власну ти не зловиш тінь“

(Стор. 35).

Ах, ах, ах! Які страждання... „Любить — та пізно“. Можна подумати, що авторові перевалило, принаймні, за п'ятдесят. Але ми не будемо тут прилюдно, довівши певну молодість автора, доводити наївну фальш всіх ліричних „актів“ нашого Еклезіяста, що спробувавши геть усього на світі робить на решті підсумки.

„Ах, цей крик печальний в каламуті сірім...“

[Скільки дум продумав, скільки в сні я вірив

Під осінню тугу вітра уночі...“

Подумати, скільки людина передумала за свої, осяні сріблом сивини, роки, і якое, гляньте, не хватило їй продумати одної професійної дрібниці: „як писати вірші?“ Як їх писати, щоб не перла з них фальш, щоб вони технічно ліпилися до купи, а то маємо таку відсутність побудови їх, як от на стор. 25, чи 48, де поклеєно горох з капустию і для шаблончика, щоб одбути службу при- ставлено на кінці ще й римочку „віддам — там“, що ніяк уже не ліпиться, а в другому випадку „знов — кров“.

Але Фальківський не вгаває:

„Загаси в обіймах мій шалений біль...“

Не мовчи мовчанням гробової тиші —

Розкажи для мене казку про весну... Сплетуть вінок для них то-

полі...

Що не рядок, то жаж, який не лякає, що не зворот, то шедевр тупого штампу, заповзаного трафарету, міщанського гітаризму й фальші, особливо гидкої, бо невинуватої навіть потребою якогось масового замовця, крім хіба ДВУ.

І от зливу подібного епігонського ліризму, що на перший погляд технічно задовольняє й лише вражає страшенно знайомими місцями, які ти зустрічав у всіх журналах од „Червоного Шляху“ до кооперативного провінціального вістника, ця злива штампованого ліризму подається фактично без всякого почуття слова й ритму. Звідси буквально замість трагічних, на задум автора, місць — виходять комічні.

Ось слухайте:

„І трупни котяться поволі
Нестрійно лавами вперед.

Далі:

„Багнет — на дніщі
Од крові чорної ріки“, (Стор. 7).

Тоді як „дніще“ — значить у кадовбі балі чи ряшки дерев'яне дно з нижнього боку, коли його перевернути.

Або ще гірше, коли прийняти „дніще“ за прилад до пряхи.

Цей образ у Фальківського явно абсурдний.

У вірші на 11 стор. останнє пояснення до пристойної поезійки в таких словах:

„Ще вчора був веселий,
Не думав, що кінець...
Сьогодні ж — леле.
Мрець.

Це закінчення своєю непотрібністю справляє враження близько до гумористичного.

На стор. 12 — „...І жито спіле ожило,
Це кулемети: — Тату...
Та-ту...“

Ці рядки доводять, що Фальківський не відчуває змістового ритму, а закінчення з римою „голова-трава“ — де слово „трава“ притягнуто для тієї ж нещасної рими, як то кажуть за волосся, лише стверджує відсутність почуття слова.

На стор. 17:

На сажень викопали яму
І труп за трупом вземлю — бах.

Оце як „трупи в землю — бах“, та ще й підкреслене такою вишуканою римою, як „на ногах“, не дає уяви, як падають у яму трупи, але зате доводить, що у Фальківського немає почуття слова, але й справляють явно комічне враження.

Далі на стор. 21.

Ніг розгін, як звук сурми.

Я навіть не хочу тлумачити цього образу, що мусить лежати, давши розгін цим ногам. Або на стор. 22.

В обох з грудей в останнє свист.

На стор. 28.

В одного: — Сину, — з під кашкета...

Кашкет мовчить і жде на сина,

А син осикою тримить.

Як вам подобається ця розмова кашкета з сином. Мене, як читача, що трохи відчуває українську мову, опановує від цих висловів такий веселий настрій, як, приміром, од анекдотичних прикладів канцмови погано українізованих спеців.

Оттак гортаючи сторінку за сторінкою ми знайшли безліч цих показів абсолютного невідчуження мови й нерозуміння змістового ритму, що їх Фальківський подає в оточенні трафаретних висловів, штучних жалів і розлізлої тканини віршу.

Бігаючи за римою притягає за волосся всяку недоречність. Ось приклад на стор. 58: пальці крутять махру в газетні гранки, щоб то в метал, в набір металевих літер. А все для того, щоб примувати до „ранку“. Таких прикладів теж чимало, не кажучи вже про вищезгадане „бах“ — на ногах“.

Вірш у Фальківського страшенно не рівний: іноді добрий абзац, а далі така водичка, як от у віршові „За дротами“ на стор. 19.

Коли ще згадати просту неохайність змистову, як от наприклад на стор. 30

„І вогники за стрілом
світились над селом“

тоді як стріли завше розглядаються за вогниками, бо світло пролітає „мгновенно“, а звук аж згодом, пробігаючи по 300 метр. у сек., — то це приблизно і все, що ми хотіли б зауважити Фальківському. Не будемо вже згадувати одноамітну таратайку розмірів Фальківського, їх видно кожному. І лиш іноді середній ліричний вірш дійде до живого й настрій читача на певний тон, але на цілу книжку ми могли б вказати хіба на вірші з 15, 27 та 55 сторінок.

Іван Обсерватор

Красная новь, 1928, №№ 1, 2, 3. Новый мир, 1928, №№ 1, 2, 3.

Центральне місце в літературному матеріалі обох журналів займають 2 п'єси: „Закат“ Бабеля (НМ.2) та „Унтиловск“ Леонова (НМ, 3). Звичайно ортодоксальна критика закидатиме авторам, що вони, моляв, обома ногами — в старому побуті (за тла в „Закаті“ править єврейське гетто довієського часу, в „Унтиловске“ маємо убивчу атмосферу провінціального оточення), але п'єси слід вітати за бездоганно подані — натуралістичну трактовку й момент; останній просякає навіть сценічні ремарки „Заката“, де тематичним стрижнем є боротьба „батьків і дітей“, де назву підготовлено заздалегідь (в сцені бійки під час заходу сонця) і мотивовано метафорично в фінальній промові раббина.

Що до Леонова, то потяг до „розповіді“ він виявляв давно; отже надмірно-стилістична обробка прозаїчних прошарувань діалога часто справляла враження манірної стилізації, як прим., в аналогічній по темі повісті „Провінціальна історія“ (НМ, 1); щоб уникнути цього, письменник прийшов до драматичної форми, де прошарування одпадають і залишається широкій простір для чистої розповіді. Обом названим творам Леонова властива хвороблива сардонічна усмішка, помітна в окремих виразах („Девица на испорченном ходу“) та сентенціях (цитую за „Провінціальною історією“):

... На протяжении 50 моих лет я видел только спину покойницы жены, обычную, семейную и плоскую, — на нее можно было поставить стакан чая, или, разливав на квадратики, играть в шашки (22);

... У нас в Зошанске так долго неудачно издевались над религией, что церкви снова начали полнеть людьми (24);

... Наделил нас творец калечной ровень со всеми народами (25).

З крупних речей одмітимо „Хожение по Мукам“ Ал. Толстого (НМ — 1, 2), що їм і досі нема кінця-краю, а також продовження „Дневника Кости Рябцева“, який фігурує в Вузї (НМ — 1, 2, 3); обом творам бракує чіткого сюжету: епізоди нанизуються механічно на головного стрижня — героя. З незакінчених речей утримуємося від оцінки роману Глеба Алексєєва „Тени стоящего впереди“ (НМ — 2, 3); і згадаймо „Новую скрижаль“ П. Романова (НМ — 1, 2, 3), що не додає нічого нового ні до фізіономії письменника, ні до теми, яку автор хотів освітити

проблемою соціальної різниці героїв; в наслідок утворився звичайнісінький психологічний, любовний роман, суть якого висловлює така цитата з Пільника (опов. „Человеческий ветер“, зб. „Роспеснутое время“):

Она, мать этих 2 детей, жена Ивана Ивановича, понимала любовь так, как понимают ее очень многие женщины, когда они идут за каждым шагом мужчины, хотят знать каждую его мысль, — в сущности, мешают мужчинам жить, мешают им думать и работать, когда женщины теряют все свое, отдавая первым делом достоинство; такие любви неминуемо кончаются развалом, потому что даже любовное рабство, есть рабство, и в таких любовях нет строительства.

Любовна тематика (на зразок — „В начале бе пол“) просякає значну частину оповідань, як, прим.: „Весенница“ Глеба Алексєєва (КН, 1), „Зимние дни“ Ерлиха (НМ 1), почасті „Обычай ветра“ В. Лідіна (НМ, 1), „Кудеяров вир“ Крутикова (НМ, 1), „Исанка“ Вересаєва (НМ, 3) та „Четверг Наташиной жизни“ Ширяєва (НМ, 3). Оповідання Алексєєва змальовує культурбідність на селі. Ерлих — навпаки — бере робітника (з села) в місті. Творів Лідіна властиві округлені стилістично речення:

... По утрам чернобурой осенней подпалоюй седела земля, засоленная первым морозом (138);

... Город, деревянными колодами привозкальных домишек признававшийся в покорности своего вымирания (141).

В повісті Крутикова побутові „Зарисовки“ перебиваються компонентами сюжету та колізіями, що півстають із теми нещасливого кохання. В оповіданні Вересаєва тему — проблема полу в житті сучасної молоді — оброблено сумлінно, проте без особливої оригінальності, включаючи сюди й традиційний медичний підхід автора, який, з усією своєю культурністю й значною ерудицією, не займає визначного місця серед російських прозаїків. Оповідання Ширяєва не зовсім вдале з формального боку (використання сну в кінці — незграбне, бо читачеві здається, що все оповідання — сон); до того ж автор вирішив покласти частину відповідальності за сексуальні ексцеси героїні на Ст. Цвайга, бо на ст. 163 фігурує „раскрытый роман“ цього письменника. Зрештою, знати назву цього роману було би дуже цікаво, бо, оскільки відомо, цієї форми Цвайг ще не використовував.

По за цим матеріалом, маємо твора Всєв. Іванова: повість „Гибель Железной“ (КН, 1) та оповідання „Подвиг Алексея Чемоданова“ (КН, 2); матеріал з боку психологічного та стилістичного подано досить цікаво, тематика відбиває недавнє героїчне минуле: так, в повісті фігурує дивізія, що підчас відступу примушена була блукати, доки не з'єдналася з головною частиною армії; в кінці змальовано бій і героїчну загибель дивізії. Окремі спостереження дуже влучні; ось, прим., вимога

субординації на тлі блукання в повній неспевності:

... Двое от полученных ран умерли...
С другой стороны... — Гавро вынул ногу из стремени и отодвинул фонарь.

Голос у него посерчал. — Если я делаю доклад, то мне необходимо освещать лицо, а не ноги, товарищ пулеметчик... С другой стороны, мною выиграно в карты 300 пудов картошки.

Закінчено твір кінематографічним мазком: один із небагатих живих, що залишився од залізної, стирає в блокноті імена діячів дивізії.

З інших творів маємо „Подпоручика Кижє“ Тинянова (КН, 1), що вдався авторові незрівняно більше за його велику річ „Кюхля“; твір є розгорнутим анекдотом часів Павла I, коли через помилку писаря в замість „подпоручики жє“ — стало: „подпоручик Кижє“; оповідання переказує життєвий шлях легендарного офіцера; твір цікавий з боку стиля, в якому використано лаконізм, вирази епохи, відповідно своєрідний сексуалізм (останній часом викликає в пам'яті „По капризу короля“ Анрі де-Пенне).

Повість Катаєва „Отец“ (КН, 1) відзначається цілком неоригінальною темою (доля батька забутого сином), сентименталізмом і подекуди цікаво поданим імажинітивним планом:

Под виселицей фонаря, среди черноты, на полотняной яркой земле, качалась многугольная тень часового (58).

Почасти ту ж тему, що в Катаєва, використовує „Сеятель“ Дикова (НМ, 2).

Героями „Каленой земли“ А. Каровазевой (КН, 2) та „Иного периода“ Бремина (КН, 2) є міліціонери. В першому творі герой досить штучно потрапляє до своєї родички, і це сприяє викриттю злочина; в другому надмірно ретельне виконання обов'язків з боку такого ж героя призводить до комічних ситуацій:

Кишку мальчишки истыкали гвоздями, чтобы брызгала струя из дырок смешнее и разнообразнее (66).

Як що „Иной период“ відзначається життєвою непідробленістю та правдою, то „Каленой земли“ властива трафаретність. Цим же віє від „Народного Комиссара“ Малашкина (КН, 3) — безсюжетного уривка з роману (тема: комісар запрацювався до смерті). Сюди можна застосувати й „Леонарда“ Л. Борисова (КН, 3); незважаючи на окремі цікаві місця; висновок про „тоску по родине“ не зацікавлює.

Нарешті з оповідань Пільняка — „Синее море“ (НМ, 3), „Мальчик из Тралл“ (НМ, 2), „Дело смерти“ (авторство вкупі з проф. Н.М. Федоровским), „Лорд Байрон“ (НМ, 1) — (авторство вкупі з Повлена) — найцікавіше перше своєю темою — відбитим про шукання золота, затопленого на англ. кораблі „Чорный принц“, в бухті Балаклави (виявляється, що золото тоді ж вилувало англійці); друге оповідання — про гречкого хлопчика — безсюжетне; третє ставить проблему самогубства в зв'язку із психопатологічною спадковістю; четверте описує побочного нащадка Байрона.

З віршового матеріалу приємне враження залишають вірші: Пастернака (НМ, 1) та продовження його ж „Спекторского“ (КН, 1), „Астрахань“ Томашевської (КН, 1), „Морская живопись“ В. Ильиной (КН, 3), вірші Тихонова (НМ, 3). Середнє враження справляють вірші Еркина (Н, 2), Казіна, Орешина, Наседкина (КН, 2). З хибами — вірші Саннікова (КН, 3), де в чотирьохстоповому ямбі маємо таку.

И содрогаются пароход („Сирокко“),

або таку какофонічну іпостасу в тому ж розмірі:

Я запуталась в этой сини („Штиль“).

Повне здивовання викликає „Реквием Красному Дундичу“. Дм. Петровського (НМ, 1), де половина слів сербських; де — які з них зрозумілі (донина „зам. долина“), а де — які абсолютно незрозумілі („куляет“, „киссурь“, „иконокштине“). Вірш справедливо викликав гостру критику в „Красной Газете“ (1928, 22 березня, № 80).

В критичному матеріалі маємо статтю присвячену Некрасову (КН, 1) Евгеньев-Максимов. „Некрасов и его современники“ (Белинский и Гончаров). Тут же слід згадати уривок з недрукованої повісті Некрасова „Потанин“ (НМ, 2) з передмовою К. И. Чуковского.

Велику увагу віддано Горькому; тут маємо: „Письма Горького к Коцюбинскому“ (НМ, 1); критичні статті: „Горький и пролетарская литература“ Фриче (КН, 3), „Путь М. Горького“ Горбова (НМ, 3); спогади: „Сентиментальная трилогия“ Всева. Иванова, „Из встреч с М. Горьким“ А. Демидова, „Встреча“ А. Свицкого (КН, 3); нарешті невідані матеріали „Горький — революционер“ (НМ, 3).

З інших статей згадаємо: „Заметки о Пушкине“ Вересаева (НМ, 2) з уверненнями, що ще потребують перевірки; „Борис Пастернак“ И Поступальского (НМ, 2), „В. Френк“ Е. Ланна (НМ, 2), досить спрощену характеристику творчості — Анисимова (КН, 2) та „Пшибышевский и Даниловский“ Г. Каменского (КН, 1) з оцінками на зразок:

„Этот роман („Конский Топот“ Даниловского) написан малиновым сиропом: от него теряешь аппетит на целый день, как после чрезмерного потребления пирожного з кремом (253)“.

Фриче в статті „В защиту рационалистического изображения человека“ (КН, 1) протестує проти надто великої уваги до проблеми підсвідомого в літературі, обгрунтовуючи це марксистським підходом.

Закордонних кореспонденцій — „В Польше“ Бренбурга (КН, 3) звертає найбільшу увагу гостротою спостережень, добрим журнальним стилем, влучними порівняннями й характеристиками. Далі йдуть: „1500 кілометрів по Франції“ Никулина (КН, 1), „По шахтам и заводам Пенсильвании. Храмова (КН, 2); крім закордонних, маємо кореспонденції з кінця союзу: „В краю белых ночей“ С. Акульшина (КН, 1) та його ж „У архангельских краеведов“ (КН, 2).

Гр. Майфет

ХРОНІКА

В Ц. К. „Плугу“

Черговий з'їзд „Плугу“, що мав, за традицією, відбутися весною цього року через низку причин, як от відпускна кампанія, затишок на літературному фронті то що — відкладено на осінь цього року.

Ц. К. „Плугу“ дістав від Н. К. О. допомогу для екскурсій товаришів по Україні для збирання матеріялу то що. Допомога ця замала, всіх товаришів допомогою задовольнити немає змоги й Ц. К. „Плугу“ порушує справу про збільшення цієї допомоги.

На одному з останніх засідань Ц. К. розробив справу з конкурсом на оповідання, повість чи роман з життя с-г. комун, артілів і взагалі сільсько-господарчих колективів. Докладно про цей конкурс буде оповіщено в найближчих числах „Плугу“. Гроші на конкурс мають дати організації, що керують організаціями колгоспів.

З метою збирання матеріялу Ц. К. має на меті перевести низку письменницьких екскурсій та відряджень в колективи й комуні. Де хто з письменників уже виїхав за матеріялом.

Виступ письменників „плужан“ в агрошколі

В травні місяці група письменників виїхала на запрошення учнів і педперсоналу Садової профшколи в с. Рокитному виступити з зачитанням своїх творів. Зачитали твори т. т. А. Панів, В. Минко, М. Дукин, М. Шульга-Шульженко, Антоша Ко.

Пленум Шевченківського комітету й подорож письменників на могилу Т. Шевченка

2-го травня на могилі Т. Шевченка відбулося засідання пленуму Шевченківського Комітету під головуванням наркома освіти М. О. Скрипника. Пленум розв'язав низку важливих питань: розглянув і затвердив проєкт готелю для екскурсантів на могилі аби мали притулок численні відвідувачі могили; порушив справу меліорації заповідника — захисту гори від розмиву водою, то що.

Участь у подорожі на могилу взяла й група харківських письменників: А. Панів, П. Панч, В. Мисик, О. Копиленко, Гр. Епик, В. Минко і інші. До відходу пароплава письменники два дні оглядали Київ — музеї, лавру, старі церкви то що.

Спеціальний пароплав з членами Комітету, ВУАН, київськими і харківськими письменниками вирушив вранці другого травня на могилу. По дорозі на пароплав сіло кілька делегацій від селян.

Перед засіданням пленуму відбувся мітинг на могилі поета. Розпочався мітинг промовою т. Скрипника, що відзначив значіння Шевченка, яко поета-революціонера.

Мітинг обернувся на бучну демонстрацію любови трудящих до свого поета. На могилу зійшлося і з'їхалося кілька тисяч селян з Канева й околиць сел.

Після т. Скрипника промовляли представники ВУАН, червоної армії, Шевченківського ОВК'а, спілки „Плуг“ і інші;

Гучними оплесками зустріла аудиторія сповіщення представника ОВК'а про те, що в колишньому маєткові пана Енгельгардта відкривається сільсько-господарча школа імені Т. Шевченка.

Після мітингу там же, біля могили розпочалося засідання пленуму, а на могилі в той час відбувся концерт „Думки“ та капели кобзарів. Засідання пленуму продовжувалося ще й на пароплаві, що ввечері рушив назад до Києва.

ВОАП

9 травня в Будинку літератури ім. Блакитного на зборах ВУСПП'у подала звіт українська делегація пролетарських письменників, що їздила в Москву на I-й всесоюзний з'їзд асоціації пролетарських письменників. В з'їзді брало участь коло 270 делегатів, серед них були представники 30 національностей. З'їзд відкрив т. Серафимович. В своїй привітальній промові він підкреслив, що в колективі молодим письменникам легше вчитись, творити й знаходити себе.

Доповіді на з'їзді були такі: „Завдання пролетарської літератури“ (А. Криницький) „Культурна революція й сучасна література“ (Авербах), „Національне питання“ (Сутирін)

„Основи марксистської критики“ (Луначарський) та інші.

За доповіддю т. Авербаха виходило, що письменникам Радсоюзу слід створити ВАПП. Про це промовляв і привітальний плакат-полотноще на з'їзді.

— „Привіт всесоюзної асоціації пролетарських писателів“. За це агітувала й ви-

Виступ письменників перед робітькорами. Читає І. Микитенко. Сидять: А. Шмигельський, В. Минко, А. Панів

готовлена для з'їзду діаграма, де була показана й Україна, в той час коли ВУСПП не мав ще ніяких оргзв'язків з пролетписьменницькими об'єднаннями РСФРР.

Тов. Сутирін у своїй доповіді по націпитанню між іншим спинився на таких моментах:

Пролетлітература національностей існує, хоч де-хто заперечує таке існування. Для утворення пролет. нацлітератури не обов'язкова наявність в нацреспубліці чи районі значних мас промислового національного пролетаріату. В нацрайонах письменники, здебільшого, походять з селян. Але не завжди вірно, що письменник, який вживає селянських образів, не є пролетарський письменник. Він собі може мати пролетарську ідеологію, але орудувати селянським образами, — й тим гірше: буде мати більше впливу на селянські маси.

Шукаючи шляхів до того, як переробити національні форми культури в інтернаціональні форми культури розгорнутого соціалістичного громадянства, т. Сутирін вказує, що для цього є два шляхи: або асиміляція слабших національних культур з дужчими, або бодай „культурна орієнтація“ одних націй на другі. Асиміляцію одкидаємо тепер — як засіб буржуазного ладу. А в умовах пролетарської держави, на думку доповідача, єдиним правильним шляхом взаємного впливу національних культур є шлях „культурної орієнтації“. Тому, за т. Сутиріном. —

— „Культурно-відсталі народності мусять, орієнтуватись на більш високу культуру якоїсь сусідської національності і в остаточному рахунку на рядянську культуру пролетарської Росії“.

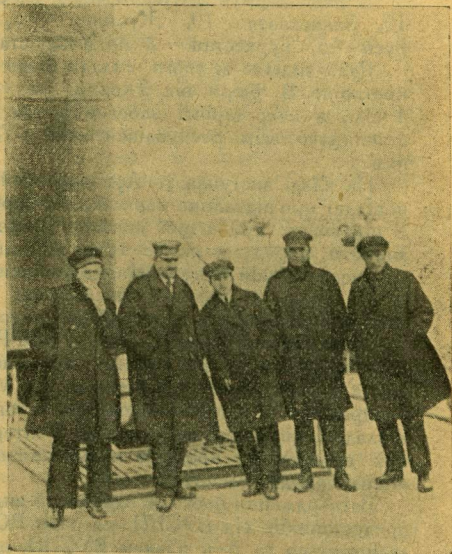
Співдоповідачем по націпитанню від України (ВУСПП) виступав т. Коваленко. Він заперечував вищенаведену тезу Сутиріна:

— Націпитання, — казав він, — завжди виявляло себе гостро — і наводив тому приклади: — Кожна нація в межах СРСР розвивається на тлі боротьби пролетаріату цієї нації зі своєю буржуазією, одвойовуючи на свій бік поміжні нашарування — інтелігенгенцію.

Ми проти орієнтації на культуру тільки однієї Росії, бо пробуваючи в Радсоюзі республіке рація орієнтуватись всебічно на культуру всіх народів СРСР, в тому числі звичайно й на культуру РСФРР, як також і на світові культури, де багато цінностей утворює пролетаріат, невпинно проводячи боротьбу з буржуазією.

„Ми радимо, — казав т. Коваленко, — всім учасникам з'їзду оголосити боротьбу з великодержавним руським шовінізмом Ларіних, Ваганьянів, та журналістів з „Жизни Искусства“ та „Реч газети“¹⁾, як ми боролись зі своїм шовінізмом. Боротись зі згаданим шовінізмом потрібно й тому, що він підігрів шовінізм і інших народів СРСР і викликає недовір'я до Росії, шовінізм котрої тим шкідливіший, що має за собою ще й історичні традиції.“

Перейшовши до становища нацменшостей на Україні т. Коваленко заявив що „наші нацмени розгортають своє культурне будівництво. У нас є перший у світі журна-

Письменники-плужани з членом Шевченк. Комітету проф. О. Синявським на палубі „Петровського“

пролетарської літератури єврейською мовою, („Проліт“ — орган ВУСПП) є

1) З'їзд, між іншим, доручив особливий комісії, в котру увійшов і т. Луначарський, виступити зі статтями в пресі проти тенденційного висвітлення роботи з'їзду.

також журнал „Красное Слово“ руською мовою, та інші видання. Між національними літоб'єднаннями нема ворожнечи, командування, а є товариська погодженість. Тому — всесоюзне об'єднання мислимо як вільну федерацію всіх літоб'єднань народів СРСР, з максимальною організаційною волею й відсутністю тієї залежності від інших асоціацій. Маємо в себе партійне керівництво в літсправах обережне, толерантне, без усякого смикання чи втручання в наші внутрішні справи й цього досить.

Після доповіді й співдоповіді по напиктанню делегації від України оголосила в декларативній формі проєкт основного всесоюзного федеративного об'єднання, що викликало ясні дебати. А під кінець з'їзду т. Микитенко запропонував з'їздові прийняти проєкт статуту цього об'єднання. Статут цей, що забезпечує всі федеративні принципи, з'їзд ухвалив одноголосно.

Таким чином, в наслідок роботи з'їзду, виникло „Всесоюзне об'єднання асоціацій пролетарських письменників, скорочено — ВОАПП.

До ВОАПП'у увійшли Російська АПП, „Кузниця“, ВУСПП, Закавказька, Білоруська, Узбекська й Туркестанська асоціації пролетарських письменників.

Надалі нові організації прийматиме рада ВОАПП'у а затверджуватиме всесоюзний з'їзд.

В раді одержув ВАПП 15 місць, ВУСПП — 10, Закавказька — 10, „Кузниця“ — 7, Білоруси — 5, Туркестан — 2 й Узбекистан — 2.

Рада виділяє зі свого складу бюро та секретаріат. В бюро від України має увійти 4 чол., в секретаріаті забезпечується представництво всім республіканським об'єднанням.

На з'їзді виступав т. Луначарський з доповіддю „про підвалини марксистської критики. З цікавіших думок цієї доповіді можна відзначити пораду наркома гуманно ставитися до письменників попутників, не тероризувати їх, бо іноді й „правий“ письменник може дати твір об'єктивно корисний для революції.

Пролетарські письменники РСФРР зробили на делегатів від України приємне враження й укр. делегація повернулася з Москви з відрадним почуттям, задоволена з того, що закладені міцні підвалини спілки в літературних справах з представниками літературних інших народів нашого Союзу.

Затвердження цього об'єднання й виділення представників від ВУСПП до ради ВОАПП залишається за 2-м з'їздом ВУСПП, що має відбутися ще цього року.

Вечір змички письменників з робіськорями Харківщини

Під час з'їзду робіськорів Харківщини 2-го червня біжучого року відбувався літературний виступ письменників. У виступі взяли участь письменники: А. Панів, І. Микитенко, В. Минко, А. Шмигельський, П. Панч, І. Кулик, Л. Первомайський, М. Шульга-Шульженко. Виступ пройшов з великим успі-

хом. На виступі був весь час присутній голова Раднаркому т. В. Я. Чубар, що брав участь у роботі з'їзду.

В цьому числі журналу ми подаємо фото цього виступу.

Виставка преси в Кельні

Виставка преси, що відбувається зараз у Кельні (Німеччина) притягає до себе увагу широких кол культурного світу. Від усіх інших відділів різко відділяється своєю, зовсім особною, установкою відділ преси СРСР.

Радянський павільон. Куток „Радянського села“

В той час, як інші країни використовують виставку з комерційною метою, як рекламу — відділ преси Союзу малює ролю преси в процесі радянського будівництва, подає зв'язок з газетою багатотисячної армії дописувачів-робітників і селян, висвітлює ролю робіськорів в поліпшенні виробництва, боротьбі з руїною й недбалістю. Вище ми подаємо фото з частини відділу УСРР — експонат газети „Радянське село“ де подається матеріал руху сількорівських листів, розподілу їх по категоріях і сами листи сількорів.

Закордона преса відмічає, що радянський павільон справляє цікаве враження й дає добре уявлення про пресу в СРСР.

„Фото для всіх“

Актив харківських фото-аматорів і фоторобітників минулого ще року порушив справу видання масового фото-журналу.

Принципово справу — було тоді ж розв'язано. Але ж практично перейшли до видання журналу лише тепер, коли за це взялося „Роб. Газ. Пролетар“, за підтримкою зацікавлених радянських і громадських організацій і в першу чергу Наркомосвіта та ХФТ.

Журнал виходитиме починаючи з червня цього року, щомісяця — розміром поки що на два друковані аркуші з численими ілюстраціями. „Фото для всіх“ розрахований на задоволення інтересів та запитів масового фото-аматора, — фото-кореспондента та фото-робітника — провадитиме роботу на основі діяльного зв'язку з читачем — індивідуальним та колективним, об'єднаним у фото-гуртки.

Редакція розпочала вже збирання матеріалів літературних та ілюстративних і провадить переговори в справі організації редакційних представництв у Києві та Одесі — двох найбільших після Харкова осередках української фотографії. Дбаючи за як найповніше освітлення українського фото-життя, — редакція закликає всі українські фото-організації, гуртки та й окремих фото-аматорів не відкладаючи зв'язатися з нею, подаючи відомості про місцеве фото-життя та місцеві потреби.

У всіх справах що стосуються журналу „Фото для всіх“ зголошуватися на тимчасову адресу редакції: м. Харків, Сумський пров. № 5, „Робітничка Газета Пролетар“ — „Фото для Всіх“.

Твори В. Поліщука мовою есперанто і білоруською

Відомий есперантський поет Міхальський перекладає поеми Валеріяна Поліщука, — „Адигейський співець“ і „Н'ютон“ на мову есперанто.

Білоруський поет А. Александрович переклав поему „Адигейський співець“ білоруською мовою. Переклад буде уміщений в черговому числі журналу „Полимя“.

Закінчення конкурсу на дитячу книжку

7-го Травня 1928 року відбулося останнє засідання Жюрі оголошеного ДВУ конкурсу на дитячу книжку. Разом було розглянено 74 рукописи, з них премійовано — 3.

Перша премія (500 карб.) „Омелько“ (Дитяча повість) автор С. Баско. — Харків.
Друга премія (250 карб.) „Злодій“ (Оповідання) автор М. Іваницька. — Київ.

Третя премія (100 карб.) „Зінькова зірка“ (оповідання) з умовою що автор виправить рукопис за рецензією. (Прохання до автора сповістити свою адресу).

45 рукописів, як непридатні до друку, повертаються авторам; 20 рукописів — залишається в редакції Дитячого Сектору ДВУ для ґрунтовної переробки. 7 рукописів передано для використання до редакції журналу „Червоні Квіти“.

Премійовані рукописи, вийдуть незабаром з друку накладом Державного Видавництва України.

Непримійовані, але придатні до друку, рукописи після відповідної редакційної обробки буде надруковано окремим збірником.

Провінціальних авторів буде сповіщено поштою про стан їхніх рукописів. Харківським авторам пропонується звертатися за справками до Секретаріату Редакційного Відділу ДВУ (вул. К. Лібкнехта № 31) з 1-ої години дня, (щодня, крім суботи).

Конкурс на дитячу п'єсу

Державне Видавництво України оголошує конкурс на дитячу п'єсу для шкільного театру.

Конкурс відкритий — участь в ньому можуть брати всі письменники (також і початкуючі).

Твори приймається так оригінальні, як і інсценізовані за літературними творами (класичними або сучасними).

Бажано, щоб у п'єсі було не більш 3 — 4 дій та щоб виконання всієї п'єси продовжувалося не більш години (не рахуючи антрактів).

Бажано, щоб головну частину дієвих осіб складали діти.

П'єси подається обов'язково українською мовою, написані на машинці з одного боку аркуша. Рукопис надсилається на адресу ДВУ (Харків, ул. К. Лібкнехта, 31). До рукопису додається закритий конверт з прізвищем та адресою автора. На конверті визначається девіз та великими літерами „На конкурс“.

Остаточний термін подачі матеріалів першого серпня 1928 р. Премії встановлюються такі:

I-ша премія . . .	500	крб:	(одна)
II-га . . .	250	„	(дві)
III-тя . . .	150	„	(три)

Премії надається за постановою окремого жюрі.

Оцінка п'єс для премії буде порівняльна, щоб-то премії дається за найкращі речі подані до даного конкурсу.

Премії виплачується протягом місяця після постанови жюрі.

Гонорар за видання в ДВУ премійованої п'єси виплачується за звичайним тарифом.

Всі премійовані п'єси вважаються за придані ДВУ.

Непремійовані п'єси, але придатні до друку, ДВУ використовує на звичайних умовах.

Непремійовані і непридатні до друку п'єси авторам не повертаються.

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Яремі Галайді. „Весняне“ не піде. Ви пишете:

Рань метушиться на поле
З криком в тополях кива.
Весна в селі розпорола
Пісні і дзвони з пива...

Питаєте: „як що не піде, то чому?“ Через „дзвони з пива“ не піде.

О. К. Сквознякову. Ви пишете в листі: „з бажання, яке коїться в душі кожної людини, в окремих галузях естетичних потреб — надсилаю свої погані, а може й гарні вірші“. І далі: „але ж пробачте, будь ласка, за те; як що вони не відповідають естетичним задоволенням общіх існуючих мас“... і т. д. Не відповідають, товаришу! Друкувати не будемо.

Кисленкові Вол. Хоч ваш вірш і зветься „В степах комуні“, про те про комуну в ньому ані слова. Зате є кілька рядків про ваш настрій:

Сьогодні я в надхненні
Від нив золоторунних:
То у серце моему пісні
Арф золотострунних.

Невдалі рядки. Але лише їх і побачать отут читачі з усього вашого вірша. Решту ж — ні.

Сторожевому Ів. З вашої збірки „Лиман сліз“ нічого не вибрали до друку. Претензійна, але невдала назва вашої збірки. Претензійні, але невдалі зібрані в ній вірші. В одному з них ви пишете:

Переспівано все,
Але я буду співати.
Хоча про буденне життя,
Але буду псати.

Не те біда, що „переспівано все“, а те біда, що незугарні ви співати. Хоч би й „про буденне життя“.

Весняному. Вірші, що їх ви нам надіслали до друку не підуть. Є серед них кілька більш пристойних, є й зовсім слабенькі. Найкращий з усіх — „Комсомолочка — весна“, але й він має багато хиб: раз у раз ви збиваєтеся з розміру, рима у вас слабенька, подекуди невдала, подекуди заспівана.

Яременкові Т. К. Ваші вірші справляють приємне враження, багато в них широти, вони гладенько написані. Але друкувати їх

в журналі ще зарано. Чимало в них наслідування народнім пісням „про доленьку“, „щастя“. багато нудного мінору. Працуйте більше над своїми віршами, облиште „доленьку“ й „соловейка“. Познайомтеся краще з сучасною поезією. Згодом надішліть нам нові вірші. Може що і здасться до друку.

Буланому Ів. Ваше оповідання про голу сільради — нудне й нецікаве. Даремно ви передаєте куті меду, примушуючи своїх героїв розмовляти неможливим жаргоном. Вживати жаргон треба вмюючи, а інакше виходить якась тріскотнява, що характеризує лише автора, а не героїв. Безпорадна у вас сцена з гречаними галушками, безпорадне закінчення. Зовсім незрозуміло, чому це вашого „предсельсов'а“ (теж словечко!) арештовують за підроблення документів. Оповідання не піде. Вірші за оповідання не кращі й не підуть теж. Ну неже у вас немає й крохотки отой „самокритики“, що ви вважаєте за поезію хоч би отакі рядки з вашої „поеми“.

Вийшла на вулицю Катерина
(Голова, як у сома),
Пірнула в звуки мандолін —
Тоді Віктор з хлопцями йшов.

Манастирському. (Борису Весняному). Вірші не підуть. Вам іще треба працювати, бо вірші мають багато технічних хиб (рима, розмір). Багато ще чужого, неперетравленого от хоч би „ніч кострубата“, „джигітують амазонками вітри“, і т. д. Шаблонові епітети й образи, іноді претензійні й неумотивовані. Так у вас: „світанок блідий“, „сонце п'яне“, „седа рясні, вишневі“, „гони сині“, „кінь баский“, „дні далекі, дні криваві“, і т. д., або „іронічно пурхає мотор і місяць світить горлячо з екстазом“, „багряновим ранком сльозперлять ранні роси“.

Коли ви писатимете надалі колись і гарні вірші — слід посилати їх в одну редакцію (ті ж самі вірші), бо коли ви надсилатимете в декілька (як робите зараз), — вас не надрукує ні одна.

Булатовичу М. З циклу „Батий“. **Зірці Мусіві** Три оповідання, **Сапокіну Г.** нарис „Батько“ й вірш „Прощання“. **Іваненкові В. С.** „Пісня про шахтаря“ і інші, **Січкареві І. Т.** „Вартовий на посту“, **Гаврилюкові І. М.** „У озері за городом“ — не піде.

ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ

ЖУРНАЛ ІСТПАРТУ ЦК КП(б)У

Виходить 1 раз на 2 місяці

Рік видання 6 й

Завданням „ЛІТОПІСУ РЕВОЛЮЦІЇ“ є освітлення з погляду марксизму - лєнінізму історії революційної партії пролетаріату КП(б)У й боротьби робітників та селянських мас України за своє визволення.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ освітлює історію КП(б)У й РСДРП(б), історію масового революційного руху й боротьби з царатом, історію пролетарської й громадянської війни на Україні.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ освітлює питання, що зв'язані з історією українського національного руху, з історією українських націонал - соціалістичних партій з погляду боротьби пролетаріату та його партії — РСДРП(б) і КП(б)У, за гегемонію й керівництво революційним рухом на Україні.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ освітлює революційний робітничий, селянський і національний рух у Західній Україні, його вплив і зв'язок з революційною боротьбою на Радянській Україні.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ дає науково - дослідницькі, а також загальнотеоретичні статті з історії партії та ревруху й спогади активних учасників останнього. Журнал звертає велику увагу на питання бібліографії, вміщаючи критичні огляди літератури на окремі питання історії партії й ревруху та рецензії на окремі видання.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ вміщає в спеціальному розділі невеликі спогади й дрібні замітки про окремі епізоди з історії партії й революційної боротьби на Україні.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ вміщає документи, що стосуються історії КП(б)У, а також з історії масової революційної боротьби.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ допомагає так партійному активу, як і широким верствам партії серйозно й поглиблено засвоїти історію партії й Жовтня, історію пролетарської революції на Україні, знайомить з їхнім ходом і розвитком, а також готує необхідний фактичний матеріал для істориків революції й партії.

„ЛІТОПИС РЕВОЛЮЦІЇ“ дає також матеріал, що відповідає даному політичному моменту в розумінні історичного освітлення й вивчення питань, які стоять перед КП(б)У.

1928 року буде звернено велику увагу на найважливіші події з історії КП(б)У й пролетарської революції на Україні 1917—18 р.р. в зв'язку з десятиріччям їх

РЕДАКЦІЯ: Харків, ЦК КП(б)У, вул. К. Лібкнехта, № 64

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

у Союзі

За кордоном

1 рік (6 книжок) . . . 8 карб. — к.
6 міс. (3 книжки) . . . 4 „ 50 „
Окреме число . . . 1 „ 75 „

1 рік (6 книжок) . . . 5 д. 20 ц.
6 міс. (3 книжки) . . . 2 „ 50 „
Окреме число . . . 1 „ 15 „

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЄ СЕКТОР ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ ДВУ

Харків, Сергіївська пл., Московські ряди, 5

Уповноважені Періодсектору по всіх містах України, поштово-телеграфні контори та листоніші